

Magisteruppsats i offentlig förvaltning VT 2012
Förvaltningshögskolan
Göteborgs universitet

NYSTARTSZONERNAS MÅLGRUPP

- En idéanalys över politikernas sociala konstruktioner

Christian Månsson
Handledare: Ingrid Gustafson

Förord

Jag vill tacka min handledare för att ha handlett mig genom den här uppsatsprocessen. Ingrid Gustafson har gett mig mycket bra handledning och jag har fått mycket stöd och råd ifrån våra träffar.

Under arbetets gång har flera personer gett mig feedback och konstruktiv kritik. Jag vill verkligen tacka Johan Selin, Sebastian Malkki, Jonas Andersson, Johan Leo Bergfors och sist men definitivt inte minst Paul Benjamin för deras hjälp och synpunkter under arbetets gång.

Arbetet tillägnas min familj.

CHRISTIAN MÅNSSON

Innehållsförteckning

1	Inledning	- 1 -
1.1	Nystartszoner – en kunskapsöversikt	- 2 -
1.2	Ett nytt perspektiv på nystartszonerna	- 6 -
1.3	Inom- och utomvetenskaplig relevans.....	- 7 -
1.4	Uppsatsens syfte och frågeställning	- 8 -
2	Teori	- 9 -
2.1	Social konstruktivism.....	- 9 -
2.1.1	Social konstruktivism och statsvetenskap	- 10 -
2.1.2	Kritik mot social konstruktivism.....	- 11 -
2.2	Social konstruktion av målgrupper – en teoretisk modell.....	- 12 -
2.2.1	Kritik av modellen.....	- 15 -
2.2.2	Tidigare forskning utifrån den teoretiska modellen	- 17 -
3	Metod	- 19 -
3.1	Val av forskningsdesign	- 19 -
3.2	Val av datainsamling.....	- 20 -
3.3	En teoretisk modell för idéanalys.....	- 21 -
3.4	Kritisk metodreflektion	- 22 -
3.4.1	Innehållsligt eller funktionellt syfte?	- 22 -
3.4.2	Val av idémängd	- 22 -
3.4.3	Urvalet för studien.....	- 24 -
3.4.4	Tolkningens betydelse i idéanalys	- 26 -
3.4.5	Kriterier för idéanalys	- 27 -
4	Redovisning av det empiriska materialet	- 28 -
4.1	Ekonomiska frizoner introduceras	- 28 -
4.2	De första reaktionerna	- 30 -
4.3	Gensvar hos den högsta makten	- 33 -
4.4	Ekonomiska frizoner i Göteborg	- 34 -
4.5	Nystartszoner lanseras som politiskt förslag	- 38 -
4.6	Riksdagsvalet 2010 och nystartszoner	- 39 -
4.7	Reaktion efter riksdagsvalet	- 42 -
4.8	En utredning tillsätts	- 43 -
4.9	Kritik mot nystartszonerna	- 44 -
4.10	Nystartszoner i Malmö och Göteborg	- 46 -
4.11	Debatt i Landskrona och Borås	- 48 -
4.12	En tydlig målgrupp.....	- 50 -
4.13	Nystartszonerna i Högsby	- 51 -
5	Resultat	- 52 -
5.1	Hur konstrueras målgruppen?	- 52 -
5.2	Nystartszonernas påverkan på målgruppen.....	- 54 -
6	Diskussion	- 56 -
6.1	Varför införs nystartszoner?.....	- 56 -
6.2	Den teoretiska modellens möjligheter och begränsningar	- 57 -
6.3	Förslag till vidare forskning	- 58 -
7	Sammanfattning	- 59 -
8	Referenser	- 60 -
8.1	Litteratur.....	- 60 -
8.2	Dagspressartiklar.....	- 62 -
8.3	Elektroniska källor	- 64 -

Figurförteckning

Figur 1: Schneider & Ingram:s teoretiska ram (Schneider 2007, sid 111) - 15 -

1 Inledning

”En av våra största framtidsutmaningar är hur vi ska lyfta de mest utsatta områdena. Det har bidragit till att människors olika förmågor inte tagits till vara. Det finns anledning för många människor som bor och verkar i dessa områden att känna stolthet över vad de åstadkommit och hur de bidrar till samhället. Det behövs många pusselbitar för att lyfta dessa områden, det räcker inte med en eller två åtgärder. Men en sådan pusselbit tror jag är så kallade nystartszoner, ett system med skattelättnader för företag som startar i stadsdelar med utbredd utanförskap” (Internetkälla 1).

Den 20 februari 2012 skriver integrationsminister Erik Ullenhag på SVT Debatt om förslaget om att inrätta så kallade nystartszoner i Sverige. I artikeln (som citeras ovan) beskrivs hur förslaget är tänkt att fungera som en satsning för vissa områden i Sverige. Enligt Ullenhags beskrivning går det att slå fast att en nystartszon är tänkt att fungera som en form av politiskt styrmedel som klassificeras som skatteförbrukning. I en svensk kontext används termen skattelättnad mer frekvent än skatteförbrukning, men definitionen av de båda begreppen är synonyma.

Enligt statsvetaren Christopher Howard definieras skatteförbrukning som en lag om skatt där ett visst beteende uppmuntras genom reducerandet av en skatt. Skatteförbrukning är det styrmedlet när staten väljer att inte ta in en specifik skatt, i syfte att uppnå sina uppsatta policymål. Därmed förbrukas skatteinkomsten å statens vägnar (2002, sid 411). Nystartszoner är i allra högsta grad inriktat på en specifik förbrukning av skatt. Genom att inrätta en nystartszon ska skattelättnaderna minska arbetslösheten, höja inkomsterna och i förlängningen förbättra området ekonomiskt.

I en svensk kontext är nystartszoner relativt ny företeelse. Det politiska förslaget om att införa nystartszoner lanserades för den breda allmänheten i och med riksdagsvalet 2010. Bland annat publicerades en debattartikel på debattsidan Newsmill där dåvarande näringsminister Maud Olofsson beskrev förslaget som ”en lösning på integrationsproblematiken i Sverige” (Internetkälla 2). Nystartszoner presenterades kort därefter i Alliansens valmanifest som ett förslag som skulle utredas (Internetkälla 3). På så sätt blev nystartszoner som politiskt styrmedel bekant för allmänheten.

Begreppet nystartszoner får dock ses som ett nytt ord på en något äldre företeelse. Under beteckningen ”frizoner” eller ”ekonomiska frizoner” har förslaget förekommit under en tid i det offentliga samtalet. Den första gången ”ekonomisk frizon” användes som begrepp var 1996 i en rapport från Timbro, författad av debattören Thomas Gur. Nystartszon är således inte en alldeles ny företeelse. Det är dock svårt att faktiskt visa på hur styrmedlet är tänkt att fungera i verkligheten och hur det praktiskt kommer se ut. Ännu har ingen konkretisering av hur det politiska förslaget skall realiseras presenterats, men en utredning är tillsatt av regeringen som skall redovisa sitt uppdrag under andra halvåret av 2012 (dir 2011:18). Det är därför naturligt att blicka ut över andra länders erfarenheter för att få mer kunskap om nystartszonerna.

1.1 Nystartszoner – en kunskapsöversikt

I det följande kapitlet presenteras en introducerande kunskapsöversikt över styrmedlet nystartszoner. I den här kunskapsöversikten läggs stor vikt vid att redovisa de sammanställningar av forskning som tidigare gjorts. Eftersom styrmedlet är relativt outforskat i Sverige (och Skandinavien) är det naturligt att rikta uppmärksamheten mot andra länders erfarenheter. Begreppet nystartszon förekommer endast i Sverige och att andra benämningar och namn på nystartszoner förekommer i andra samhällen är naturligt. Det hade dock varit nödvändigt med en allt för stor redogörelse för precis vilka skillnader och likheter som finns och har funnits mellan olika nystartszoner i olika miljöer.

I den här sammanställningen används istället nystartszon konsekvent för att beskriva styrmedlet. Ordet nystartszon är på ett sätt vanskligt att använda eftersom det föregående ”ekonomiska frizoner” eller enbart ”frizoner” beskriver samma företeelse. Den språkliga betydelsen av denna förändring faller dock utanför ramen i den här studien.

En kunskapsöversikt över ett styrmedel kräver en tydlig definition över styrmedlet. Nystartszoner är ett styrmedel som bygger på att en viss ordningsföljd skall inträffa när vissa handlingar genomförs. Hirasune & Michaels är två amerikanska forskare som tillsammans har presenterat just ett sådant schema för nystartszoner som kan sägas gå i 4 steg;

1. Ekonomiska barriärer höjer kostnaderna och orsakar ekonomisk inaktivitet i ett visst område.
2. Politiker påverkar genom skattelättnader för att överkomma barriärerna i området.
3. Förhållandena i området ska tillåta långsiktig tillväxt.
4. Området ökar sin ekonomiska aktivitet. (2005, sid 3).

Hirasune & Michaels schema visar hur nystartszoner fungerar i teorin, men i praktiken ser det faktiska resultatet annorlunda ut. Nystartszoner är ett vanligt förekommande styrmedel i USA, vilket gör det naturligt att hitta mesta delen av forskning om styrmedlet därifrån. I Europa har framför allt Frankrike använt sig av nystartszoner.

Rubin & Wilder skriver i sin forskningssammanställning från 1996 slutsatsen att det är svårt att påvisa effektiviteten av nystartszoner men att det finns exempel som har visat goda resultat. Det är dock viktigt, enligt författarna, att inte förlita sig på enbart nystartszoner, utan även inkludera andra styrmedel som komplement. Dessa kompletterande styrmedel varierar utifrån vilka förutsättningar som respektive område har (Rubin 1996 sid 490).

Hirasune & Michaels når också liknande slutsatser i sin forskningssammanställning från 2005. Deras slutsats är att nystartszonerna har visat på effekter, men studiernas metodinsamling och analyser har också varierat kraftigt. Det är vanskligt att exkludera externa faktorer ur beräkningarna om effektivitet, vilket gör det svårt att förutse resultaten. (Hirasune 2005, sid 14). Fischer & Peters redogör i sin sammanställning ”Enterprise zones program- have they worked?” för hur nystartszonerna inte kunnat nå upp till de höga förväntningarna som dessa politiska program hade. Styrmedlet är inte effektivt nog för att lösa de problem det ska åtgärda; välfärdsberoende, förfall i innerstaden, arbetslöshet etc. (2002, sid 236-237).

I Frankrike har två studier nyligen presenterats utifrån de franska nystartszonerna som var och en för sig konstaterar att nystartszonerna inte helt uppfyller policyskaparnas förväntningar; arbetslösheten i dessa områden har visserligen gått ner, men det är oklart huruvida detta beror på att nya jobb tillkommer eller om företagen flyttar till områden i och med skatteförbrukningen. Sammantaget uttrycker programmen dock att de franska nystartszonerna varit kostnadseffektiva. Båda utvärderingarna betonar vikten av att studierna endast kunnat utvärdera styrmedlet på kort sikt (Magnac et al, 2012; Mayer et al 2011). Det är också till Frankrike och deras politiska program som integrationsministern hänvisar till som ett positivt exempel i den debattartikel som först citerades. (Internetkälla 1).

Det finns ingen konsensus kring huruvida nystartszoner är ett effektivt politiskt styrmedel. Det är dock slående hur de forskningssammanställningar som gjorts ,och refererats här, av de amerikanska och franska nystartszonerna visar på en stor osäkerhet om hur väl nystartszonerna fungerar. De amerikanska sammanställningarna är inte allt igenom negativa, men det är tydligt att nystartszonernas verkan är diskutabel. De franska sammanställningarna som refererats till är en aning mer positiva, men har nackdelen att de bara kan säga något definitivt på relativt kort sikt, jämfört med de amerikanska nystartszonerna.

Denna bakgrund visar om inte annat hur vanskligt det är för beslutsfattare att, utifrån akademiska studier, grunda beslut kring nystartszoner. Detta är något som också har uppmärksammats inom det vetenskapliga fältet.

Greenbaum & Landers menar att den akademiska litteraturen rörande nystartszonernas omtvistade effektivitet ofta ignoreras eller i vilket fall prioriteras lågt av politiker. De argumenterar för att den akademiska litteraturens starka ifrågasättande av nystartszoner inte får gensvar hos amerikanska politiker och beslutsfattare. Greenbaum & Landers menar att det verkar finnas andra intressen som styr framställningen av nystartszoner än de strikt rationella (2009, sid 467-468). Den här slutsatsen talar för det stora behovet av att studera nystartszoner som politiskt styrmedel. Det är högst relevant att studera vad som föranleder att nystartszoner introduceras som politiska lösningar. Det är särskilt angeläget ur en svensk synvinkel när styrmedlet ännu inte är preciserat till ett konkret förslag. Om Greenbaum & Landers ifrågasätter det rationella när politiker väljer att använda sig av nystartszoner, går detta att översätta till svenska förhållanden också?

Greenbaum & Landers inbjuder till att låta företrädare för olika perspektiv inom samhällsvetenskaplig forskning undersöka nystartszonerna som politiskt styrmedel. Framförallt hur politiker fattar beslut om att etablera nystartszoner. Med den utgångspunkten är det giltigt att bidra med en ny kontext att studera nystartszoner utifrån.

1.2 Ett nytt perspektiv på nystartszonerna

Resonemanget skall här flyttas från att handla om teknikaliteter hos ett politiskt styrmedel till att istället behandla och försöka förklara de orsakerna som ligger bakom politikens ställningstagande till nystartszonerna. Utgångspunkt för detta kommer generera en större förståelse för nystartszoner som politiskt styrmedel. För att kunna svara upp till denna frågeställning skall ett nytt perspektiv på studiet av detta styrmedel användas.

Lascoumes och Le Gales (2007) betonar vikten av att anlägga ett sociologiskt perspektiv på politiska styrmedel. Författarna vill se mindre av tekniska diskussioner kring styrmedlen, för att istället se de politiska effekterna och maktuttrycken som döljs bakom beslut. Lascoumes och Le Gales lägger stor emfas vid att ny kunskap och en ny förståelse kommer att utmynna genom ett sådant perspektiv (sid 7-8).

Det är ingen underdrift att påstå att de tekniska utvärderingarna av nystartszonerna dominerar forskningen om detta styrmedel. Detta är ett gott skäl till att tillföra ett nytt perspektiv som kan ge nya insikter om hur nystartszoner presenteras. Att öppna upp för nya teorier från andra discipliner genererar som regel större förståelse och bidrar till nytänkande inom den vetenskapliga disciplinen. Frank Fischer menar att det är först när politikens innehåll verkligen undersöks av policyanalytiker som det hjälper både beslutsfattare och medborgare att utveckla alternativ som är deras egna, istället för att enbart förhålla sig till de policyalternativ som andra ställt upp. Målet för policyanalysen är att kunna göra information och data tillgänglig. Detta för att möjliggöra för medborgarna att göra egna analyser och därmed själva kunna bidra till samhällsdiskussionen (2003, sid 15).

1.3 Inom- och utomvetenskaplig relevans

Fischer menar att det finns ett värde i sig att analysera hur ett politiskt beslut diskuteras och formas i det offentliga rummet. Detta värde ökar när det finns en motsättning mellan vad den akademiska litteraturen och politiker förespråkar. Baserat på den presenterade kunskapsöversikten är det svårt att se nystartszonerna som ett politiskt styrmedel som alltid visat sig fungera enligt till exempel det schema som Hirasune & Michaels presenterat. Det är därför angeläget att närmare studera de grunder som politikerna tar ställning för nystartszonerna utifrån. Ett möjligt perspektiv att undersöka dessa grunder är de sociala konstruktioner av målgruppen för nystartszoner som finns.

Anne Schneider och Helen Ingram menar att en del av förståelsen kring hur beslutsfattare använder sig av politiska styrmedel beror på deras världsbild. Människornas världsbild delar upp samhället (och dess medborgare) i kategorier. För att vi ska kunna förstå vad som händer i samhället och hur medlemmarna i samhället påverkas av varandra behöver vi förstå hur den här kategoriseringen av människor ser ut. (2004, sid 4).

I denna kategoriska indelning av människor kan det rymmas en möjlig förklaring till hur nystartszonerna formuleras som politiskt förslag. Detta är vad som ska undersökas i uppsatsen. Detta kan skapa större förståelse kring nystartszoner som politiskt styrmedel och dess tillämpning. Sammantaget bär forskningsansatsen i studien en *inomvetenskaplig* relevans.

Samtidigt kan förståelsen för hur nystartszoner (och andra politiska styrmedel) fungerar ge nya insikter om hur politiskt beslutsfattande sker. Ytterst handlar detta om hur beslut fattas och hur detta återspeglas i praktisk politik. Sådan kunskap är mycket användbar för både politiska beslutsfattare och de som omfattas av de politiska besluten. Därför har uppsatsen samtidigt en *utomvetenskaplig* relevans.

1.4 Uppsatsens syfte och frågeställning

Den vetenskapliga litteraturen om nystartszoner har visat hur förhoppningarna om nystartszonernas effektivitet inte har infriats i de fall där styrmedlet har införts. Detta till trots blir policyn föreslaget av den svenska regeringen som politiskt styrmedel. Denna diskrepans förtjänar att uppmärksammas och undersökas närmare. Givet att det inte finns konsensus om nystartszonernas effektivitet ska den här uppsatsen tillföra ett nytt perspektiv på forskningen om nystartszonerna. Syftet med den här uppsatsen är att undersöka andra anledningar och orsaker till att nystartszoner förs fram som politiskt förslag än effektivitet.

En förklaring till att nystartszoner presenteras som förslag skulle kunna finnas hos de idéer och föreställningar som politiker har om den tänkta målgruppen. Genom att undersöka hur politiker i Sverige konstruerar målgruppen för nystartszonerna skulle en större förståelse kunna uppnås om detta politiska styrmedel. En studie med detta syfte kommer ha både inom- och utomvetenskaplig relevans. Frågeställningen för uppsatsen blir således;

Hur konstrueras målgruppen för det politiska beslutet om nystartszoner i Sverige?

För att svara på frågeställningen kommer undersökningen fokusera på hur svenska politiker har uttryckt sig om nystartszoner i medialt. Uppsatsen kommer att handla om hur politiker konstruerar målgruppen och har därför ingen avsikt att utvärdera det politiska förslaget i sig eller de eventuella konsekvenserna av det. Inte heller kommer andra respondenter än politiker att vara aktuella i studien.

2 Teori

I mitt teoretiska kapitel kommer först en presentation och diskussion om den vetenskapsteoretiska grunden för den här studien. Därefter presenteras en teoretisk modell att förhålla sig till som teoretisk ram. Slutligen diskuteras kritik mot den teoretiska modellen samt en introduktion till tidigare forskning som gjorts med den teoretiska modellen som grund.

2.1 Social konstruktivism

Om frågeställningen handlar om hur företeelser konstrueras utgår vi implicit från att naturen inte är objektiv. Naturen konstrueras mellan människor. Denna åskådning kallas (i olika sammanhang) konstruktionism eller konstruktivism, men i uppsatsen används termen *social konstruktivism*. Enligt Nationalencyklopedin definieras social konstruktivism som en ”samhällsvetenskaplig inriktning som hävdar att verkligheten eller aspekter av verkligheten är socialt konstruerade, dvs. att de är produkter av mellanmänsklig interaktion och kollektivt handlande” (Internetkälla 3).

Det skulle fordra ett mycket stort utrymme för att redogöra för samtliga aspekter, innebörder och begreppsdefinitioner av social konstruktivism. Det är inte uppgiften för detta teorikapitel. Istället vill skall fokus läggas på att visa hur social konstruktivism utgör ett lämpligt perspektiv för att studera offentlig förvaltning utifrån. Statsvetarna David March & Paul Furlong argumenterar för att social konstruktivism inte utgår, till skillnad från positivismen, från att politiska ställningstaganden är fixa och knutna till individen. Istället förhandlas och skapas politik kontinuerligt och denna utformning är i högsta grad kopplad till strategiska mål som de olika intressena har (2002, sid 40).

Fischer menar att den hela tiden pågående omförhandlingen av olika former av tolkningar utgör själva grunden i social konstruktivism. Denna process blir aldrig vare sig färdig eller avslutad. Konsensus kan uppnås, men denna konsensus gäller inte som kunskap i den traditionella beteckningen (2003, sid 124). Skillnaden mellan positivism och social konstruktivism är alltså mycket tydlig.

2.1.1 Social konstruktivism och statsvetenskap

Vetenskapsteoretikern Edward Mariyani-Squire argumenterar för att social konstruktivism är en särskilt lämplig disciplin för att studera statsvetenskap och därmed offentlig förvaltning. Det starkaste argumentet är att det positivistiska synsättet inte kan tillgodose en ”demokratisk” pluralism av perspektiv på en sak. Om det inte finns en verklighet, utan flera tolkningar av samma verklighet, är det troligt att bara uppmärksammandet av konkurrerande perspektiv utmanar det dominerande synsättet. På lång sikt främjar detta en demokratisering av det politiska spelfältet. En social konstruktivism i statsvetenskapliga studier har också en radikalt annorlunda människosyn än vad positivism erbjuder. Mariyani-Squire menar att positivism i sin mest utdragna form ser människan som ett offer för omständigheter och materiella tillgångar.

Social konstruktivism ser historien som ett konfliktfyllt område där konkurrerande ideologier ställs mot varandra. Om samhällets ideer är en social konstruktion innebär det att det går att omförhandla villkoren i samhället. Till exempel skulle orättvisor i större grad kunna bekämpas om den rådande idén i samhället var att bekämpa orättvisor. Till detta lägger Mariyani-Squire en etisk dimension; om världen kan konstrueras socialt har människan ett ansvar att konstruera världen på ett sådant sätt att världen blir bättre (och att orättvisor och annat oönskat ska försvinna). Dessa tre argument menar Mariyani-Squire förordar att social konstruktivism används i samhällsvetenskaplig forskning i allmänhet, men statsvetenskap i synnerhet (Mariyani-Squire, 1999 sid 107-108).

Mariyani-Squire har rätt. Det finns starka argument för att social konstruktivism kan, och ska, användas i samhällsvetenskapliga studier. En invändning finns dock emot den etiska dimensionen av social konstruktivism. Det är inte helt tydligt varför den sociala konstruktivismen skulle inneha den etiska uppgiften framför andra inriktningar. Detta etiska ställningstagande torde falla på all forskning, oavsett disciplin. Om enbart social konstruktivism har den etiska dimensionen ställer det orimligt höga krav på all forskning med denna inriktning. Det är dessutom på sin plats att referera till de avgränsningar som satts upp för studien.

Det är helt enkelt inte målet för uppsatsen att på något sätt utvärdera nystartszonerna som styrmedel.

2.1.2 Kritik mot social konstruktivism

En återkommande kritik som är värd att nämna mot konstruktivism är att verkligheten, om den hela tiden konstrueras, blir beroende av alla upptänkliga faktorer som omöjligt går att överblicka. Det är möjligt att det skulle kunna vara befriande att kunna tänka sig flera olika förklaringar till sociala frågor, men det kan också komma att göra verkligheten betydligt mer svårtydd och diffus. Sakernas naturliga tillstånd blir tillkrånglat och ”överanalyserat”. Ian Hacking har kritiserat konstruktivismen på de här grunderna. Han menar att konstruktivismen på egen hand skapar fenomen och föreställningar som inte finns, utan de kommer fram eftersom verkligheten tolkas på ett visst sätt. Därför menar han att konstruktivism som angreppssätt måste argumenteras för utifrån vad det kan tillföra vetenskapen. Skäl som att försöka omdefiniera ett begrepp eller skapa uppmärksamhet kring ett visst perspektiv menar Hacking är forskningsfrågor som behöver argumenteras för mycket noga (Hacking 1999, sid 22). Kritiken från Hacking skall tas på största allvar. Om verkligheten hela tiden är tolkningsbar skulle det vara svårt att se att människorna kunde enas om några gemensamma referenser.

Samtidigt är Mariyani-Squire mycket tydlig med att om tolkningsperspektivet inte skulle anläggas finns det bara en ”officiell” sanning att ta del av.

Det är inte hur samhället är uppbyggt. Detta ges uttryck i allt från hur vi röstar till hur vi ser och behandlar olika grupper i samhället. Hackings kritik är relevant, men det går att försvara sig gentemot den på starka grunder.

Social konstruktivism och studerandet av praktisk politik har inte alltid hört ihop. Längre studerades politik närmast som en vetenskap i hur politiska mål bäst uppfylls. Detta utmanades dock av en inriktning som ville se sig mer om studiet av politikens effekter på demokrati och medborgarskap.

Denna kritiska inriktning undersöker hur politik tolkas och förstås olika i praktiken (Schneider & Ingram, 2007, sid 190). Denna gren av forskning är socialkonstruktivistisk i det att det inte finns ”en” definierad version av politik. Det är också ur denna inriktning som den teoretiska modellen för den här studien grundar sig i.

2.2 Social konstruktion av målgrupper – en teoretisk modell

Schneider & Ingram har presenterat en teori för hur sociala konstruktioner skulle kunna presenteras och analyseras i valet av policy. En social konstruktion av en målgrupp skapas när (1) sociala konstruktioner med delade karaktärsdrag erkänns som socialt betydelsefulla och (2) denna grupp blir tilldelade särskilda attribut, värden, symboler och bilder. Dessa sociala konstruktioner är stereotyper hämtade från alla tänkbara informationskällor. På samma sätt som de sociala konstruktionerna är stereotypa blir de påhängda attributen och andra värdena också högst subjektiva (2009, sid 107).

Det är dock inte denna kategorisering som är direkt relevant för policyanalytiker, utan det är vad nästa steg i analysen blir. När politiker använder sig av sociala konstruktioner i sina beslut konstrueras målgrupper som kan jämföras och analyseras.

Politiker fattar sedan beslut utifrån sina sociala konstruktioner och bestämmer, utifrån den sociala konstruktionen av målgrupp, vilken politik som är lämplig. De två dimensionerna som Schneider & Ingram kategoriserar grupper utifrån utgår från gruppens konstruktion och makt. Konstruktionen av en grupp kan antingen vara positiv eller negativ.

En positiv konstruktion av en grupp hör nära ihop med om gruppen ses som bra och förtjänar stöd. På samma sätt blir en negativ konstruktion sammankopplad med negativa omdömen om gruppen som att dess medlemmar är omoraliska, farliga eller korrupta (2007, sid 192). Maktdimensionen av kategoriseringen utgörs av omdömen om gruppens storlek, mobiliseringsmöjligheter, tillgång till beslutsfattare och förmögenhet. (ibid, sid 193). Dessa båda dimensioner integreras sedan i politiska beslut riktade mot den specifika gruppen.

De som innehar positiva konstruktioner och mycket makt brukar traditionellt vara grupper såsom företagare, pensionärer och arbetande människor. Denna grupp kan benämnas *priviligerade*. De som innehar positiva konstruktioner men lite makt är människor i beroendeställning, såsom barn och ensamma mödrar. Denna grupp benämns följaktligen som *beroende*. De som konstrueras negativt och med mycket makt brukar traditionellt vara ”de rika” och den kulturella eliten. Denna grupp kallas för *konkurrenterna*. Slutligen brukar de med negativ konstruktion och liten makt vara brottslingar och missbrukare som går under epitetet *avvikande*. I gruppen ryms till exempel brottslingar, terrorister och narkomaner (*ibid* 2009 sid 110).

De sociala konstruktioner styr sedan vilka styrmedel som politikerna vill använda samt hur politiker legitimerar beslut riktade mot den specifika målgruppen. De *priviligerade* grupperna får ofta politiska förslag riktade mot sig som vill utöka deras verksamheter och handlingsutrymmen, företrädesvis genom direkta subsidier. Dessa gynnsamma politiska beslut motiveras med det viktiga behovet denna grupp har för det ”allmänna bästa” (Schneider 2009, sid 110).

Om inte de *priviligerade* grupperna gynnas riskerar landet att förlora konkurrenskraft internationellt. När mer negativt laddade politiska förslag riktas mot den här gruppen brukar innebörden vara att i största möjliga grad undvika sanktioner och tvång och istället förespråka självregleringar tillsammans med andra positiva incitament. På liknande sätt brukar internationella jämförelser motivera till dessa åtgärder. Det är talande att denna grupp ”offrar” sig för det allmänna bästa. Detta går att relatera till *konkurrenterna*, som till skillnad mot allmänintresset, representerar särintressen. Särintressen kan och ska begränsas. Om denna grupp skulle gynnas, är det en bieffekt av att allmänheten också gynnas. Ingen politiker vill aktivt och offentligt stödja denna grupp (Schneider 2009, sid 110).

Beroende i olika grupper kan få direkta subsidier tilldelade, men oftare i form av ansökningsmöjligheter och behovsprövning (vilket i förlängningen blir till en form av stigmatisering). När åtgärder för denna grupp motiveras görs det av rättviseskäl, men kan också länkas ihop med det allmänna bästa. I mer negativa förslag finns spår av paternalism och ibland också mer av informationsverktyg än av direkta resurser. Auktoritetsmedel är också betydligt mer använt mot den här gruppen. Gruppen som kallas *avvikande* ges dock de politiska förslag med mest auktoritet och mest kraftfulla åtgärder (frihetsberövande borde till exempel rimligen vara den mest kraftfulla åtgärd ett land som Sverige kan ge en av sina medborgare). När mer positiva förslag riktas mot den här gruppen handlar det företrädesvis om att öka incitamenten för en bättring för den enskilde personen. Det är heller inte ovanligt att juridiska skäl och rättfärdiganden ligger bakom policyskapandet (ibid).

Konstruktion

		Positiv	Negativ
Makt	Hög	<i>Priviligerade;</i> Småföretag Pensionärer Arbetande	<i>Konkurrerande;</i> De rika Den kulturella eliten Särintressen i samhället
	Låg	<i>Beroende:</i> Barn Ensamma mödrar	<i>Avvikande:</i> Terrorister Brottslingar Narkomaner

Figur 1: Schneider & Ingram:s teoretiska ram (Schneider 2007, sid 111)

2.2.1 Kritik av modellen

Robert Lieberman är en kritiker av det, som han uppfattar, alltför rigida system som sociala konstruktioner av målgrupper innebär. En kritik rör möjligheten att ens kunna säga något gemensamt attribut hos dessa grupper och hur de sedan skulle värderas blir väldigt svårgjort. Världen är inte uppdelad i de här kategorierna. Lieberman menar att teorin implicit förutsätter att det finns ett slags objektiv bedömning i samhället av olika grupper, men något sådant existerar inte. Olika grupper i samhället värderar och värderas olika. Att uttrycka att det finns en fastslagen social konstruktion av till exempel gruppen hemmafruar är precis samma sakfel som att uttrycka att det finns en "allmän opinion".

En ytterligare kritik som Lieberman för fram är att den här modellen helt saknar hänsyn till historiska orsaker och förhållanden. Grupper status i samhället förändras över tid. Lieberman menar att grupper i samhället också måste bedömas utifrån vad de har varit. Detta missar modellen helt. Dessa två generalfel gör att modellen blir trubbig och svårtydd som analysverktyg (Lieberman, 1995, sid 438-439).

När Schneider & Ingram utvecklar sitt resonemang om den teoretiska modellen besvarar de dock kritiken från Lieberman. Teorin förutsätter inte alls att grupptillhörigheten är fixerad till en och samma punkt vid alla tillfällen. En människa kan tillhöra flera olika grupper samtidigt. En ensamstående yrkesverksam kvinna kan till exempel tillhöra de privilegierade ibland men också ingå i gruppen beroende i vissa fall. Är kvinnan aktiv feminist skulle en kategorisering som konkurrerande också kunna vara lämplig i en viss kontext. På samma sätt skulle en rik affärsman (t e x Bill Gates) kunna ses som en kapitalist som tjänar för mycket (det vill säga en konkurrerande) i en viss kontext, men han skulle också kunna prisas som en storartad filantrop i en annan betydelse (Schneider & Ingram 2007, sid 195-196).

Det historielösa i modellen kommenterar Schneider & Ingram med att det inte går att utgå ifrån att alla beslutsfattande institutioner och system vid olika tillfällen influeras av sociala konstruktioner av målgrupper lika mycket. Vissa institutioner är helt utan de attribut som tillskrivs sociala konstruktioner av målgrupper. Dessa blir arenor för makt i andra former och ibland är dessa institutioner faktiskt helt grundade i professionell och vetenskaplig analys. Det är också möjligt för stora institutioner, såsom parlament, att i vissa frågor använda sociala konstruktioner och att helt undvika dessa i andra frågor (ibid).

Den argumentation för social konstruktivism som gjorts i inledningen av det här kapitlet är värd att uppmärksamma en gång till nu. Kritiken som Lieberman för fram vill göra gällande att teorin om sociala konstruktioner av målgrupper inte tolkar tillräckligt mycket vad gäller grupptillhörighet, men å andra sidan förmår inte heller den teoretiska modellen heller ta in tillräckligt mycket vad gäller institutioners historia.

Som visats ovan försvarar sig Schneider & Ingram med att teorin visst är tolkande till sin natur och de menar samtidigt att teorin inte skall ses som universell.

2.2.2 Tidigare forskning utifrån den teoretiska modellen

Sociala konstruktioner av målgrupper har använts i olika studier sedan det först presenterades som en sammantagen teori av Schneider & Ingram. Link & Oldendick har visat på betydelsen som sociala konstruktioner har på attityder generellt, när de analyserar hur etniska grupper ser på ett mångkulturellt samhälle (1996, sid 168). Bensonsmith har med sociala konstruktioner av målgrupper som grund påvisat hur en rapport om "Welfare-queens" från 1965 påverkat den amerikanska opinionen kring unga ensamstående mödrar. När väl en social konstruktion av en målgrupp har etablerats visar det sig att den är svår att förändra (2005, sid 244). Sidney har granskat hur policyprocessen för antidiskrimineringen inom amerikansk bostadspolitik under 20 år genomgått stora förändringar. Tesen som framförs är att den sociala konstruktionen av "icke-vita" omformulerades. Framförallt visar Sidney hur synen på etniska minoriteter har gått från att undvika särbehandling till att aktivt stödja minoriteters rättigheter (2005, sid 112).

Yoo (2008) har genom en studie av den amerikanska kongressens debatter om äldre immigranternas rätt till vård påpekat hur denna målgrupp socialt kan konstrueras till "oförtjänta" av amerikansk sjukvård. Ett viktigt påpekande som länkades ihop var hur nedskärningar i ekonomin förts fram, och där det görs tydligt vilka grupper i samhället som det ska satsas på (sid 505). En ytterligare studie som behandlat hur social konstruktion av målgrupper påverkar policyprocessen är Newtons studie av hur den amerikanska kongressen fattar beslut utifrån hur politikerna konstruerar bilden av immigranter. Newton visade hur invandrare kan vara "rätt" eller "fel". Antingen kan de beskrivas som potentiella medborgare eller, som i värsta fall kriminella främlingar. Newton analyserade de diskussioner som föranledde en mycket omdebatterad lag som skulle göra det lättare att utvisa illegala immigranter ur landet.

Beroende på ursprungsland konstruerades olika bilder av hur en immigrant ”ska” vara (Newton,2005, sid 160).

I den här studien riktas särskild uppmärksamhet till den forskning som Yoo och Newton har presenterat. De har utifrån teorin om sociala konstruktioner av målgrupper analyserat hur beslutsfattare formar sin världsbild utifrån hur detta yttrar sig i resonemang och debatter. Deras förhållningssätt till den teoretiska modellen ligger nära den här studiens dito. Därför är det naturligt att det är till deras forskning som denna studie ansluter. I metodkapitlet som följer skall nu upplägget av studien bli närmare presenterat.

3 Metod

I detta kapitel kommer de metodologiska ställningstaganden som gjorts att argumenteras för och diskuteras. Studien kommer att vara en idéanalys över hur nystartszoner har konstruerats i Sverige av politiker. Den övergripande forskningsdesignen kommer vara konstruerad som en fallstudie. Som metod för insamlandet av data väljs att genomföra en innehållsanalys. Utöver detta kommer även de metodologiska valen som genomförs i studien att diskuteras och motiveras.

3.1 Val av forskningsdesign

I forskningsdesignen behövs hänsyn tas till de praktiska förutsättningarna för studien samtidigt som insamlandet av data skall vara rimligt. Alan Bryman har argumenterat för att fallstudien är en väl avvägd design för att studera hur ett visst falls komplexitet och natur förhåller sig (2006 sid 66). I studien skall undersökningen koncentreras på hur målgruppen för nystartszoner konstrueras socialt. Det talar för att använda fallstudien eftersom det inte är frågan om att studera några andra fall än detta. Ett ytterligare argument för att använda fallstudie är att den passar bra in på vad Bryman benämner som ”det avslöjande fallet”. Detta inträffar när en forskare får möjlighet att studera och analysera en företeelse som tidigare varit otillgängligt för vetenskapliga studier (ibid, sid 73).

Eftersom nystartszoner som politiskt styrmedel är en ny företeelse i svensk kontext är detta argument ett gott skäl till att använda fallstudien som forskningsdesign. Sammantaget blir fallstudien ett naturligt val för att bedriva en studie av ett specifikt fall som inte tidigare analyserats.

En jämförelse mellan hur olika styrmedels målgrupper konstrueras socialt hade varit ett mycket intressant perspektiv, men denna jämförande design hade inte på ett godtagbart sätt besvarat frågeställningen. En jämförande design är därför inte aktuell. På liknande sätt hade en tvärsnittsdesign behövt involvera fler än ett fall. Detta hade heller inte varit överensstämmande med hur frågeställningen är uppbyggd. Forskningsdesignen är till syvende och sist beroende av hur frågeställningen är konstruerad.

3.2 Val av datainsamling

Social konstruktivism, som utgör den vetenskapsteoretiska utgångspunkt för denna uppsats, ligger nära kvalitativ forskning. Karin Widerberg menar att kvalitativ forskning och kvantitativ forskning skiljer sig åt utifrån vilka slags frågor som respektive inriktning ställer. Kvalitativa forskningsansatser anger hur ett fenomen innebär och olika egenskaper definieras, medan kvantitativ forskning definierar förekomst och frekvens av ett fenomen. Utifrån dessa läger kopplas ett antal angreppssätt och metoder till respektive forskningsinriktning (2002, sid 16). Enligt denna logik utsorteras därför en rad olika val av metoder utifrån vilken inriktning som forskaren har. Lisa Harrison har ställt upp fyra möjliga insamlingsmetoder av kvalitativa forskningsdata; observationer, intervjuer, existerande källor och historiska källor (2001, sid 73).

Varje metod bär på sina svagheter och styrkor. Det är dock svårt att se hur till exempel observationer skulle kunna ge någon djupare kunskap om hur politiker konstruerar mottagare för ett politiskt styrmedel. Det hade nästan blivit nödvändigt att försöka resonera och diskutera under tiden med respondenterna medan observationerna pågick.

I intervjumetoden ska å andra sidan inte den så kallade intervjuareffekten underskattas. Bryman menar att det inte finns någon entydig definition på hur intervjumetoden påverkar och bidrar till en eventuell skevhet hos respondenterna (2006, sid 146). Det kan tänkas att den bild som fås av intervjuerna är den som respondenterna vill ge. En bild som blir allt för tillrättalagd.

Enligt Harrison är de återstående metoderna för insamlandet av kvalitativa data innehållsanalys av existerande och historiska källor. Harrison menar att det som skiljer dessa båda typer av data åt är vilket tidsperspektiv som ska anläggas (2001, sid 135). Bryman talar om innehållsanalys som ett sammantaget sätt att ”utifrån en objektiv beskrivning dra slutsatser av det karaktäristiska i olika slags budskap”(2006, sid 190).

Innehållsanalys är en gynnsam metod för insamlandet av data i denna studie. Frågeställningen vill försöka beskriva en verklighet och utifrån teorin göra en tolkning av verkligheten. Metoden och det teoretiska referenserna hänger tätt ihop, och innehållsanalys kan därför sägas vara en mycket lämplig metod i den här studien. Det gäller dock att vara uppmärksam på att en liknande intervjuareffekt finns inneboende i denna metod. När text inte är producerad för att bedriva forskning infinner sig alltid en viss risk i att textens innebörd inte tolkas rätt. Den här invändningen återkommer senare i detta kapitel.

3.3 En teoretisk modell för idéanalys

Bergström & Boreùs menar att en gren av innehållsanalys är idéanalys av texter. Denna metod möjliggör för forskaren att undersöka vilken innebörd och mening som ryms inom olika texter (2005, sid 13). Denna variant av innehållsanalys är den som är aktuell för den satta frågeställningen. Schneider & Ingrams teoretiska ram går att uttolka som en idé att tolka verkligheten ifrån. Bergström och Boreùs definierar en idé som ”en föreställning om verkligheten, som en värdering av företeelser eller en föreställning om hur man bör handla” (2005, sid 149). Den här definitionen är tillräckligt bred för att Schneider & Ingrams teoretiska ram skall rymmas inom den. Teorin innehåller nämligen idealtyper som utgångspunkt. Max Weber definierade idealtyper som ”ett analytiskt instrument för att renodla vissa drag och för att sedan formulera hypoteser” (Weber 1977 sid 139).

Inom ramen för den här studien kommer inte några försök att formulera hypoteser utifrån idealtyperna att genomföras. Istället skall dessa idealtyper brukas som ett filter att analysera det empiriska materialet utifrån. Idealtyperna (de privilegerade, beroende, konkurrerande och avvikande) kommer att användas som referenspunkter och utgöra analysverktyg.

3.4 Kritisk metodreflektion

För att närmare diskutera det metodologiska tillvägagångssättet används här en ”checklista” för idéanalys som presenterats av statsvetaren Peter Esaiasson. ”Checklistan” (som skall ses som en sammanställning av nödvändiga krav vid en idéanalys) blir ett sätt att redogöra för de olika ställningstaganden som behöver göras vid en innehållsanalys.

3.4.1 Innehållsligt eller funktionellt syfte?

Peter Esaiasson menar att det finns en betydande skillnad på olika idéanalyser och att det är viktigt att redan från början klart avgränsa syftet med idéanalysen. Det finns två positioner som en idéanalys kan inneha; innehållslig idéanalys där syftet är att pröva giltigheten i de aktuella ideerna och funktionella analyser där syftet är att förklara olika aktörers omfattande av idéerna. (1993, sid 204). Den här studien använder en funktionell analys, då den inte har för avsikt att verifiera en teori eller pröva giltigheten i den samma. Idéanalysen har i studien som syfte att söka förklara aktörernas sociala konstruktioner. Därtill borde det inte vara alltför betungande att ,förutsatt att syftet uppfylls, reflektera och förhålla sig kritiskt till den teoretiska grund som det empiriska materialet bygger på. Det är dock viktigt att påpeka att detta inte är det främsta fokuset för uppsatsen.

3.4.2 Val av idémängd

Esaiasson menar att det är oerhört centralt att en idéanalys preciserar den idémängd som skall undersökas. Detta är att se som den beroende variabeln. Det finns två huvudalternativ att utgå ifrån.

Antingen preciserar forskaren aktuella begrepp och kategorier för att sedan pröva dessa mot materialet eller så väljs en öppen definition som fylls med innehåll utifrån empirin(ibid, sid 206). För att översätta detta till studien är den beroende variabeln ”politikens sociala konstruktion av målgrupper för nystartszoner”.

Det hade varit en möjlig metod att ge sig i kast med materialet utan någon som helst teoretisk förankring för att därifrån kunna göra en analys, men det hade blivit en helt annan studie. Mitt förhållningssätt är en preciserad teori som förhåller sig till det insamlade materialet.

I valet av idémängd är det också centralt att välja ut och peka ut de precisa bärarna av de aktuella idéerna. De huvudalternativ som ges är antingen att knyta idéerna till en preciserad aktör eller att fokusera på idéerna och låta dessa styra urvalet av idébärarna (ibid, sid 207). Denna studie låter svenska politiker vara bärarna för de aktuella idéerna. Det hade blivit helt oöverskådligt att utifrån de sociala konstruktionerna låta olika aktörer från olika perspektiv ge en sammantagen bild av hur svenska politiker konstruerar målgruppen för nystartszonerna. Det hade varit ett möjligt upplägg att låta enbart en eller flera politiker vara idébärare, men frågeställningen för uppsatsen är nu mer vid än så. Dessutom är ämnet något smalt för att enbart låta en eller två politiker ge sin bild av målgruppen.

I urvalet kommer inte ställning tas till vilken slags position eller parti som politikern innehar. Detta medför att en ministers ord vägs på samma sätt som en lokalpolitikerns. Fördelen med detta sätt är att det blir en väldigt övergripande bild som kan ges. Nackdelen är att det är svårt att säga vilken åsikt som är den mest dominerande om alla ord vägs lika. Dessutom yttrar sig politiker alltid utifrån sitt egna perspektiv och sin egen position.

Det finns ett värde i att ange för läsaren vilken position den citerade politikern har, för att på det sättet öppet redovisa vilken tyngd som ska läggas vid uttalandet. Det är till exempel rimligt att anta att en ministers eller partiledares ord påverkar lokalpolitikern mer än vice versa. Det här förhållandet faller dock ur ramen för frågeställningen och kommer inte diskuteras i den här uppsatsen.

3.4.3 Urvalet för studien

Val av idémängd är tätt sammankopplad med valet av material. Återigen har Esaiasson två olika förhållningssätt; antingen är det möjligt att bearbeta en väl avgränsad materialkategori eller så kan forskaren välja att genomgå ett mycket brett spektrum av olika materialtyper från alla möjliga håll. Fördelen med det första förhållningssättet är att reliabiliteten ökar i studien i och med att det blir väldigt tydligt vad som har gjorts, men det andra förhållningssättet gör att forskaren inte riskerar att missa betydelsefull information. Allt material av intresse går ju att använda i studien (1993 sid 208). Bergström & Boreús menar också att urvalet av källor är en mycket fundamental beståndsdel i en idéanalys (2005, sid 178).

Mitt empiriska material samlades in från dagspress som behandlar politikerns uttalanden kring nystartszoner (och tidigare ekonomiska frizoner). Dessa uttalanden kan ha gjorts av politikern själv (i en debattartikel) eller politikern kan också ha blivit citerad i en tidningsartikel. Uppsatsens inriktning specificerar och begränsar inte vilka politiker som ingår i frågeställningen. Därför kommer samtliga politiker som gjort uttalanden om nystartszoner att anses tillhöra målgruppen. Självklart finns det en uppenbar risk i att inte avgränsa sig till ett begränsat urval. Det skulle till exempel kunna finnas ett speciellt parti som fokuserat mycket på nystartszoner (till exempelvis det parti som lanserar förslaget) medan andra partier inte alls har uttalat sig särskilt mycket om nystartszoner. Att inte uttala sig om nystartszoner behöver inte betyda att målgruppen för nystartszonerna inte socialt konstrueras. Diskussionen finns säkerligen, men förekommer i andra kontexter. Det hade dock krävts en betydligt mer övergripande studie med ett mycket bredare urval för att konstruera en sådan studie. Det hade också möjligen krävts en annan frågeställning än den som används i den här studien.

Det något oprecisa urvalet av politiker behöver vägas upp med ett tydligt urval av källor. Det är inte rimligt med en sådan omfattning på studien att ett närmast odefinierbart källmaterial skulle kunna användas.

Precis som Esaiasson menar ökar heller inte reliabiliteten hos studien i och med att så många moment som möjligt blir helt upp till forskarens egna (förhoppningsvis goda) omdöme att avgöra. Reliabiliteten är viktig att ha i åtanke när en textanalys skall göras. Ett klart och tydligt begränsat material underlättar efterhandsbedömningar och möjligheten att upprepa studien betydligt.

För att inhämta artiklar ur dagspress behövde en sökning ske i en databas efter lämpligt material. Mediearkivet blev den databasen som valdes. Jämförande sökningar mellan andra databaser skedde, men Mediearkivets var den mest utförliga. Efter en enklare jämförelse av själva innehållet kunde slutsatsen dras att ingen databas heller hade andra källor än de som Mediearkivet har använt. ¹

För att kunna få tillgång till artiklar som berörde ämnet var valet av söktermer centralt. I arkivet har följande sökterm använts;

”nystartszon* OR ekonomisk* frizon*

En asterisk utesluter inte olika ändelser i en sökning, därför används den i söktermen. Den booleska beteckningen ”OR” ger ett utfall där samtliga dokument med dessa termer ingår, med villkor på att de inte nödvändigtvis måste finnas i samma dokument. Ingen annan sökning än denna har utförts.

1

För mer information om Mediearkivet hänvisas till <http://www.retriever.se>

3.4.4 Tolkningens betydelse i idéanalys

Peter Esaiasson menar att det i själva uttolknigen av materialet ska finnas ett ”hantverksmässigt” utförande. För att en idéanalys ska kunna sägas vara godtagbar förutsätts att det empiriska materialet tolkas på ett relativt avancerat sätt. En distinktion som görs vid valet av tolkningsmöjligheter handlar om huruvida uttolkaren söker efter textens latent eller manifesta innehåll. Latent idéanalys sätter som mål att kartlägga underliggande innehåll i texter, medan manifest idéanalys handlar om att utläsa och sammanfatta det som de facto står på raderna (utan att det för den sakens skull blir referat).

Det stora problemet för idéanalytikern är att kunna belägga den egna tolkningen (Esaiasson, 1993, sid 209). Det här är en mycket kritisk punkt i metoden.

Studiens fokus är att söka genomföra en latent idéanalys. Det är den underliggande betydelsen i uttalanden som är av intresse. Studien är därför inte någon manifest idéanalys. Det är inte svårt att sortera ut ”objektiv” rapportering i pressen och skilja ut det från debattartiklar som politiker skrivit. Den ”objektiva” rapporteringen behöver å andra sidan läsas mycket noga för att försöka hitta uttalanden av politiker som det går att tolka utifrån. Eftersom ansatsen är att försöka hitta det bakomliggande i artiklarna (det latent) kommer detta fram även när en politiker får presentera sin uppfattning genom en annan skribent. Det är förvisso riskabelt att förlita sig helt på sekundärdata (avsändarens intentioner kan innebära att informationen vinklas), men det är en risk som behöver tas. Ett källkritiskt perspektiv skall alltid anläggas, men det är extra viktigt när sekundärdata skall analyseras.

3.4.5 Kriterier för idéanalys

Peter Esaiasson menar att när väl slutsatserna ska presenteras finns det två strategiska val att välja emellan; att ställa upp formella villkor för slutsatserna eller att föra breda resonemang i allmänhet. De två ytterligheterna bland dessa val är å ena sidan att räkna antal ord eller att utifrån sina egna fingerspetsar göra bedömningar på ren intuition. Oavsett vilket val som forskaren gör är det nödvändigt att ordentligt motivera vilket angreppssätt som skall antas (1993, sid 211).

Slutsatserna för uppsatsen kommer an på den frågeställning som valts och vilken teori som används för att försöka besvara forskningsfrågan. Den teoretiska referensramen har villkor, men modellen ger även utrymme för egna tolkningar och reflektioner. Av de båda valen lutar teorin mer åt att räkna antalet ord än att presentera något taget ur luften, men ett tolkande perspektiv behöver en teori som ger utrymme för just tolkningar. Det skulle dock kunna påpekas att den teoretiska modell som används är förhållandevis statisk. Detta förhållande är något som finns i beaktande och kommer reflekteras över längre fram.

4 Redovisning av det empiriska materialet

I redovisningen av empirin kommer läsningen för att bli överblickbar börja kronologiskt och sedan följs diskussionen framåt i tiden. I uppställningen kommer de uttalanden och citat som är grunden i empirin att presenteras, en kontext ges och även ett utdrag ur texten som belyser andemeningen i yttrandet. Därefter redovisas öppet hur materialet analyseras. Analysen kommer självklart utgå ifrån den teoretiska modell som tidigare presenterats.

4.1 Ekonomiska frizoner introduceras

De första artiklarna om ekonomiska frizoner dyker upp vid början av 80-talet. I dagspressen förekommer reportage från olika ekonomiska frizoner runtom i världen. En och annan artikel nämner något om studiebesök som politiker har gjort, men dessa är inte tillräckligt utförliga för att ge en bild av vad politikerna letar efter eller vad syftet är med studiebesöket. Inte heller verkar dessa studieresor utmynna i konkreta politiska förslag. Det dröjer till 1996 innan ett sådant konkret politiskt förslag kommer till.

I inledningen av uppsatsen hänvisades till debattören Thomas Gur som upphovsman till förslaget om att inrätta ekonomiska frizoner i Sverige. Det är också till honom som Nils Oskar Nilsson, moderat kommunalråd i Botkyrka kommun hänvisar när han föreslår att hans egen kommun skulle kunna fungera som Sveriges första ekonomiska frizon.

I hans debattartikel inleder författaren med att gå igenom de ekonomiska svårigheter som finns för invandrarna i hans kommun. Han sammanfattar problemdiskussionen på följande sätt;

”En stor del av invandrarna har inte möjlighet att försörja sig själva på den öppna arbetsmarknaden... Hur länge kan detta fortsätta? Enligt min uppfattning får det inte fortsätta längre. Ansvariga politiker ovanför den kommunala nivån måste inse realiteter och vara beredda att prestigelöst erkänna sina misslyckanden och i grunden ändra förutsättningarna för de enskilda människorna - svenskar och invandrare – att själva bryta den negativa utvecklingen och ta ansvar för sin försörjning och framtid.(SvD 1996-06-29)”

Tolkningen av denna inledande text är att det verkar krävas något drastiskt för att råda bot på det här problemet.

”Mitt förslag, som ännu är helt personligt, är att norra Botkyrka blir en frizon med i grunden ändrade förutsättningar för att bryta den negativa utvecklingen och på sikt möjliggöra för Botkyrkas invånare att stå på egna ben och bli självförsörjande.” (ibid)

I debattartikeln utvecklas vidare hur nystartszoner skulle praktiskt kunna fungera och hur kommunens olika välfärdsförsörjare skulle må bättre av att kommunens medborgare fick det bättre. Den som dock ser ekonomiska frizoner som en särlösning där olika medborgare behandlas olika ger Nilsson svar på tal;

”Mina förslag utgår från situationen i Sveriges invandratätaste kommun med landets största invandrarkoncentration i de norra kommundelarna. Men jag anser det vara fullständigt fel att särbehandla invandrare som grupp. Det är samtliga medborgare som skall omfattas.” (ibid).

Detta är alltså den första politikern som ger ett uttalande om ekonomiska frizoner. Vi kan, utifrån vår teoretiska grund, se två tydliga konstruktioner av målgruppen för det politiska förslaget. Målgruppen ses som beroende. De är konstruerade i positiv bemärkelse, men de har idag lite makt. Målgruppen kan inte ”ta ansvar för sin försörjning och framtid”, men förslaget har som mål att ”bryta den negativa utvecklingen”.

Detta går att tolka som att förslaget skall bryta med utvecklingen att den här gruppen är beroende, för att istället kunna stå på egna ben. Definitionen av målgruppen görs också gällande. Det är enbart de boende i dessa områden som skall bli föremål för styrmedlet. Den som läser in att detta skapar en konkurrens mellan olika etniska grupper har fel. Detta tolkas som en markering om att förslaget inte vilar på en konstruktion om att målgruppen är konkurrerande. Dessa är de två sociala konstruktioner som presenteras i artikeln.

4.2 De första reaktionerna

Förslaget om att göra Botkyrka till en ekonomisk frizon blev tillsammans med Thomas Gurs introduktion av termen startskottet på en diskussion om och hur nystartszoner var ett lämpligt styrmedel att använda. Storstadsutredningen var en statlig utredning som försökte få ett grepp om de problem som fanns och skulle kunna tänkas komma. Ekonomiska frizoner var, enligt utredningens ordförande Kerstin Alnebratt(S), något som skulle kunna övervägas (GP 1996-07-26). Förslaget om ekonomiska frizoner fick också stöd av Stockholms biträdande finansborgarråd, som menade det vara ”intressant och värt att pröva”(SVD1996-07-26).

Botkyrka nämndes tidigt som ett exempel värt att pröva. Nils Oskar Nilsson fick stöd i sitt förslag av kommunstyrelsens ordförande i Botkyrka, Anders Arnesson (S), som delade problembilden. Även Arnesson poängterade dock svårigheterna med att undvika risken att förslaget var en särlösning;

”-... får inte förkasta ett sådant här förslag när arbetsplatser i kommunen är så viktigt, säger han, väl medveten om svårigheterna med att man snedvrider konkurrensen gentemot andra områden.” (TT1996-07-25)

Alla röster var dock inte positiva till förslaget. Agnetha Rehnvall var moderat oppositionsborgarråd i Stockholm hösten 1996. I en debattartikel menar hon att förslaget om de ekonomiska frizonerna leder till fel åtgärder;

”Men frizoner leder till nya problem. Om man slopar eller kraftigt sänker moms och arbetsgivaravgifter i Rinkeby blir naturligtvis allt mycket billigare – just där. Stadsdelen skulle otvivelaktigt få ett rejält uppsving, bli ett moderat mönstersamhälle rent av. Men vad händer med Kista, stadsdelen bredvid? Hur skall företagarna där kunna konkurrera med de skattebefriade företagarna i Rinkeby? Vem handlar deras varor när man får dem 25 procent billigare några hundra meter bort? I ett huj skulle mängder av jobb slås ut i Kista, företag gå i konkurs och kistabor bli arbetslösa. Går det tillräckligt illa kanske man till slut "kvalificerar sig" för att få bli ekonomisk frizon. Frågan måste ställas: Varför skall den rätta medicinen bara skrivas ut till ett fåtal sjuka?”(SvD 1996-09-09)

I slutet av debattartikeln utvecklar Rehnvall diskussionen till en principdiskussion där ekonomiska frizoner helt underkänns.

”Särlösningar är aldrig bra. De leder nästan undantagslöst till både moraliska problem och gränsdragningstvister. Lokala skatteparadis riskerar att förstärka befintliga motsättningar mellan stadsdelar och människor och faktiskt också öka främlingsfientligheten.” (SvD 1996-09-09).

Målgruppen för de ekonomiska frizonerna ses här som konkurrerande. De utmålas till en grupp som blir negativt konstruerad och som inte skall ges mer makt. I förlängningen skulle detta kunna leda till större motsättningar mellan delar av samhället. Det är närmast något hotfullt med beskrivningen hos Rehnvall.

Denna invändning bemöts dock av förespråkarna i andra sammanhang. Vivi-Ann Nilsson, dåvarande socialdemokratiskt kommunalråd i Göteborg var inte alls negativ till förslaget. Hon menade att särlösningarna som frizonerna innebär är nödvändiga, ”annars kommer inte de som växer upp där att få samma chans som andra barn och ungdomar” (SvD 1997-02-15). Kerstin Alnebratt menade att det handlar om geografiska områden som helt enkelt behöver mer stöd än andra. Detta problem är större än en regionfråga, detta är ett ”problem för hela nationen” (TT 1997-02-15).

Denna invändning tolkas som ett utslag för att målgruppen skall ses som beroende. Målgruppen framställs i en positiv konstruktion, men med lite makt. Det är därför befogat att använda en särlösning. Denna särlösning innebär inte att de utpekade målgrupperna skall ses som konkurrerande.

4.3 Gensvar hos den högsta makten

Ekonomiska frizoner var inget förslag som dåvarande regering presenterade som sitt egna politiska förslag. Statsminister Göran Persson uppgav i en intervju för Aftonbladet att förslaget ”skulle kunna vara värt att prova” (AB 1997-03-25), men i intervjun framkommer inte mer om hur och till vilken målgrupp förslaget skulle vara riktat. Ekonomiska frizoner förs i alla fall inte fram som regeringens politik. I ett ytterligare sammanhang ger dåvarande integrationsminister Lars Engqvist sin bild av varför ekonomiska frizoner inte är någonting värt att satsa på. Dels skulle det strida mot EU:s regelsystem och dels snedvrider detta konkurrensen. Förslaget skulle därefter ”ge konstiga signaler om man bestämmer att den som anställer exempelvis en somalier ska slippa arbetsgivaravgift” (Ex 1998-07-20).

Uttalandet från dåvarande integrationsministern kan tolkas som att målgruppen ses som konkurrerande i förhållande till andra aktörer. Målgruppen skall helt klart inte ges mer makt. Givet att en grupp ses som att den inte skall tilldelas mer makt är den också negativt konstruerad.

Sammanfattningsvis ska sägas att målgruppen för nystartszonerna inte blev helt klart definierade under den här perioden. Det verkar som om det i huvudsak verkar vara en konstruktion av målgruppen där de boende i vissa områden beskrivs som beroende. En annan konstruktion gör gällande att de ekonomiska zonernas målgrupper är konkurrerande (i den meningen att de inte skall tilldelas mer makt) och att det politiska förslaget därför inte är bra.

Den diskussion som hitintills har redovisats ebbar ut och under en relativt lång period är det tyst kring de ekonomiska frizonerna. 2001 nämner Lena Liljeroth att frågan om de ekonomiska frizonerna är spännande. Hon påtalar att ”det inte bara handlar om invandrare, utan om att vissa bostadsområden som är stämplade av olika skäl” (Exp 2001-10-23).

Hennes uttalande är tänkt att visa hur förslaget inte konstruerar ”invandrare” som beroende. Det kan vara ett uttalande för att visa att det är hela det geografiska området som skall ses som beroende.

4.4 Ekonomiska frizoner i Göteborg

Det dröjer till 2008 tills frågan om de ekonomiska frizonerna väcks av en politiker igen. Denna gång är det återigen en moderat företrädare som lyfter förslaget om att göra förorter till Göteborg till ekonomiska frizoner.

Henrik Nilsson är ledamot i kommunfullmäktige och han menar att;

”Det som verkligen betyder något för den enskildes egenmakt och oberoende - ett arbete att gå till - har förbigåtts... Staden skulle på olika sätt kunna stimulera och underlätta företagsetableringar i svagare områden genom att slopa eller sänka arbetsgivaravgifter och moms för den som både arbetar och bor här” (GP 2008-09-29).

I artikeln presenterar Henrik Nilsson, förutom det ovan nämnda, olika slags förändringar av regelsystem och skatter riktade till företag i framförallt nordöstra Göteborg. Denna konstruktion av målgruppen ses som att den idag är beroende. Målgruppen har inte möjlighet att få egenmakt och är därmed beroende av andra. Etablerandet av ekonomiska frizoner skulle göra skillnad för målgruppen. En viktig markering görs dock angående förslaget;

”Regler skulle endast gälla de företag som är etablerade i kommunen och som anställer människor som bor inom dess gränser” (ibid).

Vi känner igen villkorandet med hur en beroende målgrupp konstrueras. Det är inte utan reservationer som förslaget läggs. I den sista delen av artikeln menar Henrik Nilsson att det på intet sätt enbart är själva målgruppen som gynnas av förslaget;

”.[områdena] skulle kompenseras av ökade intäkter och minskade utgifter för kommunen och staten. Detta genom att fler människor blev självförsörjande, och genom att staten skulle kunna minska sitt arbetslöshetsunderstöd” (GP 2008-09-29).

Genom att inrätta ekonomiska frizoner tjänar vi alltså alla på det. Konstruktionen av målgruppen är de boende, men det görs också klart att åtgärderna samtidigt gynnar oss alla.

Förslaget om att inrätta de ekonomiska frizonerna väckte både medhåll och kritik. När kommunstyrelsen väl fattade beslut om att inrätta frizonerna blev lösningen att avvakta tills en nationell utredning genomförts. Mikael Jansson (Fp) menade att ”vissa områden halkar efter och kommer inte upp ur sin situation. Vi måste pröva olika vägar för att försöka få tillväxt (GP 2009-11-19). Vänsterpartiet och Socialdemokraterna motsatte sig förslaget. Annelie Hulthén tyckte inte att förslaget var en bra idé då ”prislappar på folk skall inte sättas beroende på var man bor”. Detta skulle öka stigmatiseringen av dessa områden (ibid). Samma kritik upprepas av Annika Fägerlind (V) som menar att;

”Förslaget skulle innebära att Bergsjön blev ännu mer som ett getto. Med det här förslaget säger högern att Bergsjön är sämre och att vi som bor här måste reas ut. De borgerliga har missat att det inte är oss det är fel på.” (Metro 2010-02-15)

Det är intressant att se att målgruppen av båda sidor konstrueras som beroende, men att slutsatsen för de båda sidorna skiljer sig åt sedan.

När Annelie Hulthén menar att målgruppen blir stigmatiserad, blir målgruppen konstruerad som mycket beroende (mer beroende än vad förespråkarna skulle mena var fallet). Annika Fägerlinds uttalande blir också ett stöd för att målgruppen ses som beroende.

Henrik Nilsson figurerar även fortsättningsvis i media och argumenterar för att ekonomiska frizoner skall införas. I slutet av februari 2010 skriver han tillsammans med den moderate riksdagsmannen Johnny Munkhammar om hur internationella exempel visar på att ekonomiska frizoner ”bryter utanförskapet” (GP 2010-02-21). De aktuella områdena är mycket lämpliga att inrätta frizoner i eftersom;

”... fokuseras på just de områden där situationen är akut. Dessutom vilar inte de stora särintressenas makt på deras roll i Rosengård eller Bergsjön, vilket innebär att de knappast kan vara kritiska.” (ibid)

I själva konstruktionen av målgruppen kan vi dra slutsatsen att målgruppen i det här fallet inte är att se som konkurrerande. Det handlar alltså inte om att stödja en grupp som idag har tillräckligt med makt. Tvärtom, frizoner måste inrättas för att ”lösa problemen för att invandringen skall bli en starkare välståndskraft och för att lösa de sociala problem som annars förvärras” (ibid). Budskapet är att målgruppen är positivt konstruerad, men de har inte tillräcklig makt. Detta ger att gruppen socialt konstrueras som beroende.

Denna debattartikel möttes av ett svar ifrån två lokala representanter för Socialdemokraterna. Anna Johansson, distriktsordförande för Göteborg och Anna Hedman, ordförande för stadsdelsnämnden i Bergsjön levererar ett svar där det mesta av utrymmet består i att kritisera och problematisera de positiva exempel som presenterades av Nilsson och Munkhammar fört fram;

”Problemet med den typen av jämförelser är att det är svårt att dra några slutsatser. Det kan ju vara så att det man ser som samvarianser och tolkar som orsakssamband i själva verket beror på något annat som inte är med i jämförelsen.” (GP 2010-02-24)

Debattörerna avslutar sin debattartikel med ett misstänkliggörande av Nilsson och Munkhammars intentioner;

”Misstanken infinner sig att förslaget att införa frizon i Bergsjön inte har sin grund i omsorg om Bergsjöborna utan i en strävan att skapa en obalans i konkurrensförhållandena på den göteborgska arbetsmarknaden som ska driva utvecklingen i nyliberal riktning över hela fältet.” (GP 2010-02-24)

Målgruppen för de ekonomiska frizonerna blir av debattörerna konstruerade till en bild som kan liknas vid att de behöver beskydd.

Genom att misstänkliggöra Nilssons och Munkhammars ”omsorg” om målgruppen kan de tänka sig att målgruppen är beroende av stabilitet. De förändringar som föreslås kommer få negativa effekter för målgruppen och därför bör inte ekonomiska frizoner införas. Målgruppen ses därmed som beroende.

4.5 Nystartszoner lanseras som politiskt förslag

.Parallellt med diskussionen i Göteborg fattar Centerpartiets stämma beslut om att instifta försök med nystartszoner. I områden där fattigdomen är stor, arbetslösheten hög och kriminaliteten utbredd skall särskilda skattelättnader kunna ges (DN 2009-05-06). Det mest anmärkningsvärda med detta förslag är egentligen att ekonomiska frizoner som begrepp ersätts med begreppet nystartszoner. Annars är förslaget inget nytt om jämförelserna görs med de tidigare förslag som gjorts.

Den första debattartikel som vill förorda nystartszonerna bidrar inte bara med att lansera ett nytt ord, utan även en ytterligare social konstruktion av målgruppen. Helen Thörnqvist är vice ordförande för Centerpartiet i Stockholms stad och hon menar att nystartszonerna kommer främja miljöinriktade företag;

”En ytterligare poäng vore att rikta nystartszonen mot gröna företag. Företag som arbetar med klimattjänster och inom gröna näringar skulle få halverad arbetsgivaravgift om de placerade sitt företag på en av de tio orterna” (DI 2010-01-29).

De positiva förändringar som skulle kunna komma tillstånd beskriver Thörnqvist på följande sätt;

”Även om inte alla företagare själva kommer från utanförskapsområdena skulle de bidra till en starkt positiv effekt. En ort med företagskluster drar även på sikt till sig fler restauranter, caféer, frisersalonger och butiker. Det blir liv och rörelse. Tryggheten ökar. Delaktigheten gör att stoltheten för orten växer” (ibid).

De farhågor som kan finnas för att denna åtgärd på något sätt är orättvis argumenterar Thörnqvist med att det finns ett ”allmänt bästa” i att sådana tjänster kommer till;

”Nystartszoner är ett sätt att subventionera en viss typ av företag, vilket leder till en snedvriden konkurrens. Det är alltså orättvist för dem som precis startat på annat håll. Men Sverige har en potential i utveckling av klimattjänster. Och vi behöver ett entreprenöriellt lyft när ekonomin vänder uppåt” (DI 2010-01-29).

Det finns en social konstruktion av målgruppen när Thörnqvist målar upp de aktuella områden som i behov av positiva effekter. Målgruppen är alltså beroende. Samtidigt skulle den styrning mot klimattjänster som argumenteras för vara till gagn för oss alla, även om det blir en snedvriden konkurrens. Målgruppen är alltså inte att se som konkurrerande, utan istället som beroende.

4.6 Riksdagsvalet 2010 och nystartszoner

Den 30:e augusti 2010 presenterade regeringspartierna den gemensamma valplattformen för en bättre integration. Centerledaren Maud Olofsson argumenterade för att det behövdes förmåga till att tänka nytt.

”Vi måste skapa ekonomisk dynamik och de bästa att göra de är småföretagen...”Förslaget ska rikta sig till särskilt utsatta områden där arbetsgivaren får sänkta eller slopade avgifter” (TT 2010-08-30).

En reaktion gavs av Helen Pettersson (riksdagskandidat för Socialdemokraterna) som redan såg likheten med nystartszonerna och de ekonomiska frizonerna.

”Jag har tidigare debatterat frågan med några västerbottniska centerpartister men inte fått svar. Kommer regeringens frizonsförslag också att omfatta nedskärningar i de fackliga fri- och rättigheterna, såsom frizoner i större delen av världen har?” (VF 2010-09-01).

Debattören hänvisar vidare till Thomas Gur och menar att ”ett mer människofientligt förslag har aldrig sett arbetsmarknadens ljus i Sverige” (ibid). Målgruppen för nystartszonerna blir konstruerade som beroende. Det hot som målas upp i form av nystartszonerna skall inte tillåtas.

Vidare börjar en diskussion ute i landet om var nystartszonerna ska läggas. Gustaf Hoffstedt, riksdagskandidat för Moderaterna menar att det är fel att enbart ”utsatta storstadsområden” är tänkbara föremål för nystartszonerna. Han menar att Gotland mycket väl skulle kunna passa som nystartszon.

”Sett till bruttoregionalprodukten är Gotland Sveriges allra fattigaste region. Vi gotlänningar har bara tre fjärdedelar av det genomsnittliga svenska välståndet” (GA 2010-09-01).

Ett liknande resonemang för Göran Gunnarsson, förste vice ordförande i Centerpartiets östra regionförbund, när denne menar att Skäggetorp skulle vara ett passande område att instifta nystartszoner på.

”Det går inte att ha en hel generation som inte arbetar, om dessutom deras barn växer upp utan arbetande föräldrar så finns risken att det blir ytterligare en generation utan arbete” (LP 2010-09-18).

I Linköping förordades att förorterna Navestad och Hageby skulle vara aktuella för en etablering av nystartszonerna (Folkbladet 2010-08-31). I Borlänge diskuteras huruvida förorterna Tjärna ängar och Jakobsgårdarna skulle kunna fungera som nystartszoner. Anders Ahlgren (C), Region Dalarnas ordförande, menar att nystartszonerna handlar om att

”släppa på regelverken och erbjuda stöd till de som vill utveckla företag. Arbete är nyckeln till framgång i integrationspolitiken. Då får vi inte heller sätta upp egna hinder” (NLT 2010-09-18).

Det som förenar dessa exempel och skiljer ut de från andras konstruktioner är att de inte utmålar målgruppen för ”sin” nystartszon som konkurrerande med andra resurser.

Snarare förstärker dessa bilden av att målgruppen ses som beroende. Målgruppen, som politikerna definierar olika, har inte tillräckligt med resurser i nuläget. Detta gäller oavsett var i landet nystartszonen skall implementeras.

4.7 Reaktion efter riksdagsvalet

De motreaktioner som kan spåras efter valet kommer ifrån en sverigedemokratisk riksdagsman(som vid valet 2010 gjorde entré i riksdagen). Thoralf Alfsson, skriver i en insändare om regeringens integrationspolitik och lyfter upp nystartszonerna som ett exempel på hur osund konkurrens;

”År det något som skapar motsättningar och en grogrund för rasism så är det när människor inte behandlas på samma villkor och i detta fall är det svenskar som diskrimineras av Alliansregeringen. När sedan Alliansregeringen vill införa skattefria zoner eller så kallade nystartszoner i utanförskapsområden kommer vi verkligen få en mycket osund konkurrens inom vissa sektorer på arbetsmarknaden. Vilket ovillkorligen kommer att leda till motsättningar mellan grupper i samhället” (Östran 2010-11-17).

Alfsson konstruerar målgruppen som konkurrerande. Det förefaller som om målgruppen i detta fall (”invandrare”) tar resurser från de diskriminerade (”svenskarna”). Det ligger även något hotfullt i Alfssons beskrivning av de eventuella effekter som kan tänkas uppkomma. Det gränsar till att Alfsson beskriver målgruppen som avvikande, eller i varje fall i riskzonen för att bli det.

4.8 En utredning tillsätts

Den 11:e mars 2011 kommer förslaget om nystartszoner i blickfånget när finansminister Anders Borg, näringsminister Annie Lööf samt integrationsminister Erik Ullenhag tillsammans skriver en debattartikel där de berättar och redogör för varför en utredare tillsätts med särskilt ansvar att undersöka möjligheterna att införa nystartszoner i Sverige.

Inledningsvis redogörs för hur målgruppens situation ser ut idag;

”Under lång tid har utanförskapsområden tillåtits växa fram och vi har fått miljöer där arbetslöshet ibland är norm och där utanförskapet ärvs över generationer. En sådan situation är ovärdig för de människor vars arbetsförmåga och kompetens inte tas tillvara, men det är också samhällsekonomiskt kostsamt. Utanförskapets följder i form av ökad ohälsa, kriminalitet och otrygghet är väl kända” (Svd 2011-03-11).

Målgruppen blir tydligt konstruerad som beroende. Samtidigt är målgruppens situation även ett problem för hela samhället. Det skulle utifrån Schneider & Ingrams teoretiska ram vara en argumentation för att gruppen de facto är privilegerad.

”Det stora problemet i många av våra förorter är låg sysselsättning och höga trösklar in på arbetsmarknaden för den enskilde. Med bättre förutsättningar för arbete och ett växande lokalt näringsliv kan hela områden lyftas. Nystartszonerna ska syfta till att öka sysselsättningen i områden som i dag har markant högre arbetslöshet än andra... Arbetet med att skapa jobb och öka sysselsättningen är avgörande för att många människor ska kunna se framtiden an med tillförsikt och stärkt självkänsla. Att få ett jobb är den främsta vägen in i ett samhälle” (ibid).

Sammantaget ges en bild av målgruppen som beroende. En markering som skulle kunna vara betydelsefull är betoningen av att områden skall kunna bidra till samhället i större grad. Detta tolkas som att dessa målgrupper inte kan göra så idag. Därför har de låg makt och skall därför ses som beroende. Samtidigt är omsorgen om att detta gynnar hela samhället en indikering på att målgruppen skulle vara konstruerad som privilegierad.

4.9 Kritik mot nystartszonerna

Reaktionerna på debattartikeln lät inte vänta på sig. Redan dagen efter svarar Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson med att peka ut sitt främsta skäl till varför nystartszoner inte är någon bra ide;

”Först och främst är det en diskriminerande åtgärd mot såväl människor som företag. Alla företag kan på grund av EU-regler och sin geografiska placering inte omfattas av skattelättnaderna. Av naturliga skäl kan heller inte alla människor ta del av skattelättnaderna. Eftersom zonerna ska etableras i invandrartäta förorter ligger det i sin natur att detta i princip skulle leda till en diskriminering av infödda svenskar” (SvD 2011-03-11).

Vi ser också här att målgruppen ses som konkurrerande. Det är intressant att se att gruppen är konkurrerande inte bara för deras ”geografiska placering” utan även för deras etniska ursprung.

I en ytterligare reaktion på regeringens utspel svarade Ann-Margarethe Livh och Karin Rågsjö (båda lokala representanter för Vänsterpartiet i Stockholm) att de ansåg förslaget vara illa genomtänkt. Det fanns två huvudargument till detta ställningstagande. Det första är att förslaget tidigare inte fungerat och ”har lett till lönedumpning och dåliga arbetsvillkor” (SvD 2011-03-12). Det andra är att nystartszoner är ett sätt för Alliansen att ”ösa pengar över företagen i hopp om att det ska ge jobb” (ibid).

Som avslutning sammanfattar de kritiken med;

”Det är inget nytt med nystartszonerna, det är en metod som prövats tidigare och gett dåliga resultat. Miljoner till privata företag och en försvagad arbetsmarknad, det kan väl aldrig vara det alliansen vill se?” (SvD 2011-03-12)

Det finns skäl att tro att de båda socialt konstruerar en målgrupp för nystartszonerna som är svag, och i och med förslaget riskerar att försvagas ytterligare. Det som också är slående är att företag på samma gång blir en målgrupp, men nu beskrivs de som konkurrerande. Företagen skall inte ges mer makt är den analys som kan göras utifrån uttalandet.

Ann-Margarethe Livh utvecklar sin kritik av det politiska förslaget i en insändare någon tid senare. Hon konkretiserar mer hur nystartszonerna slår mot det lokala näringslivet;

”Vi Rinkebybor skulle nöja oss med att de slutar förstöra för de företag som finns, och i stället för att sponsra nya faktiskt stödjer de företagare som de genom en idiotisk politik drivits till konkurs” (Mitt i Tensta-Rinkeby 2011-04-05).

Det är tydligt att Livhs målgrupp för förslaget är konkurrerande till de företag som finns idag. Längre ner i artikeln finner vi en liknande formulering av den tudelade kritiken mot förslaget;

”Genom att ge skattelättnader till företag som vill etablera sig i exempelvis Rinkeby ska fler få jobb och det så kallade "utanförskapet" brytas... Ekonomiska frizoner, som det handlar om, finns överallt i världen och är också överallt förknippade med låga löner och nästan obefintlig facklig organisering. Nej, ge i stället möjligheter till de företagare som ni motarbetat inte skatterabatter till deras konkurrenter och dåliga jobb åt Rinkebyborna” (ibid).

Det är samma andemening som tidigare har förts fram. Nya företag konstrueras till konkurrerande, samtidigt som målgruppen görs beroende av stabilitet.

4.10 Nystartszoner i Malmö och Göteborg

Utredningen startade igång en debatt som spred sig över landet. I en debatt i kommunfullmäktige i Malmö utkristalliserade sig olika läger. Deras bild av problemet skiljer sig mycket åt. Anders Schönström är socialdemokratiskt kommunalråd och motsäger sig nystartszoner därför att de

”gynnar kortsiktigt företagande med skattelättnader. Förslaget slår sönder arbetsmarknaden och företagen kommer dra öronen åt sig om det blir konkurrens. Istället för skattelättnader vill vi se individuella stöd”(Sydsvenskan 2011-03-21).

Anders Skans, vänsterpartiets gruppleddare i kommunfullmäktige menar att förslaget är rent orättvist, eftersom;

”Det är en helt felaktig politik. Ska man ha speciella villkor för dem som bor i "zonerna" eller ska företagen vara tvingade att förlägga sin verksamhet i en "zon"? En politik som vill skapa jobb måste bygga på fasta, riktiga arbeten oberoende av var man bor eller var företaget ligger. "Nystartszoner" skulle ju istället kunna leda till instängning av människor i olika områden med speciella regler och villkor” (Sydsvenskan 2011-03-21).

Både Schönström och Skans är kritiska mot förslaget och redovisar en liknande social konstruktion av målgruppen för förslaget. Målgruppen för förslaget (människor och företag) är i behov av stabilitet och kommer bli mer utsatta om förslaget går igenom. Därmed ser de båda målgruppen som beroende.

Deras politiska antagonist Anja Sonesson, moderat kommunalråd i Malmö, menar att nystartszonerna är ett sätt att ”styra företagande dit där det inte sker naturligt. De här områdena måste ändra karaktär på ett positivt sätt” (ibid). Hon medger att det kan uppstå konkurrens;

”Men totalresultatet blir bättre för alla. Tanken är att nya företag ska starta, och att fler ska arbeta. Människor med lön konsumerar mer. Och det tjänar alla företag på” (Sydsvenskan 2011-03-21).

Målgruppen skall alltså ses som beroende, men å andra sidan, de åtgärder som riktas mot den här gruppen kommer bli bäst för alla. Det går att tolka detta som att det inte finns något egenvärde i förslaget, utan istället är det alla som kommer tjäna på det.

Förespråkare för förslaget finns också denna gång i Göteborg. Nämnda Anja Sonesson skrev den 4 april 2011 tillsammans med det moderata kommunalrådet i Göteborg Jonas Ransgård en debattartikel för att uttala stöd för förslaget. Herrgården (Malmö) och Bergsjön (Göteborg) pekas ut som områden där behoven är som störst. Samtidigt menar de båda att;

”Dessa områden pekar på en stor outnyttjad potential i Sverige. Ingenting tyder på en större ovilja att arbeta eller att idéerna för eget företagande skulle vara mindre i dessa stadsdelar. Införandet av nystartzoner kan vara en injektion för att stimulera företagandet och anställningarna i områdena. Det finns mycket att vinna på det... Nystartzoner kan mycket väl vara ett av redskapen för att öka välståndet i de delar av Sverige där utanförskapet i dag är som störst” (GP 2011-04-04).

Gruppen skall alltså ses som beroende. Förslaget riktar sig till en grupp som har lite makt, men som konstrueras positivt. Något som inte framkommer i artikeln är på vilket sätt allmänheten ska gynnas av förslaget. Denna artikel beskriver inte gruppen som beroende i samma form som regeringens debattartikel.

Anja Sonesson skriver drygt en månad senare tillsammans med Johnny Munkhammar en debattartikel där målgruppen definieras än klarare;

”Ingen svensk ska behöva växa upp i fattigdom eller förnekas möjligheten att fullt ut använda sina talanger och kompetenser. Det är glädjande att barnfattigdomen har halverats sedan 1997, men minskningen sker bara bland inrikes födda - bland barn med utlandsfödda föräldrar är fattigdomen lika stor idag som för tio år sedan. Detta måste brytas. De internationella exemplen talar sitt tydliga språk. Områden som Rosengård kan med rätt förutsättningar bli blomstrande stadsdelar som skapar välstånd. Utanförskapet kan brytas även på de ställen där det idag ser som svårast ut” (Sydsvenskan 2011-05-14).

Kopplingen till barnfattigdom är, utifrån den teoretiska ramen, ett sätt att visa att målgruppen skall ses som beroende. Även i denna artikel saknas en konstruktion om att detta är bäst för alla. Istället blir målgruppen specifikt hjälpt av nystartszonerna.

4.11 Debatt i Landskrona och Borås

Johnny Munkhammar blir en frekvent skribent av debattartiklar rörande nystartszonerna. Tillsammans med två moderata kommunalråd har han skrivit debattartiklar där vikten av inrätta nystartszoner där slås an. I Landskrona är det stadsdelen Öster som är aktuell;

”Trots stora ansträngningar för att öka graden av självförsörjning är barnfattigdomen och utanförskapet fortfarande för stora... Områden som Öster kommer med rätt förutsättningar bli blomstrande stadsdelar som skapar välstånd. Utanförskapet kan brytas även på de ställen där det i dag ser som svårast ut” (LandskronaPosten 2011-06-07).

Även i Borås finns det, enligt Johnny Munkhammar och Anette Person-Carlson, ett stort behov av att göra något.

”Även här i Borås finns stadsdelar med relativt sett höga ohälsotal, hög arbetslöshet och likaså hög barnfattigdom. Skälet till dessa förhållanden är främst att människor, som i många fall också är föräldrar, inte någon gång lyckats få in en fot på arbetsmarknaden. I dessa områden kan nystartszoner vara det som får fart på utvecklingen och som hjälper människor till att ta steget till egen försörjning” (BT 2011-06-14).

Vi ser att båda debattartiklarna i sak är överrens om att målgruppen (om än något annorlunda definierade) är konstruerad som beroende.

Dessa båda debattartiklar fick båda svar av lokala företrädare från Sverigedemokraterna. Carina Herrstedt, riksdagsledamot och Stefan Olsson, kommunfullmäktigeledamot skriver i ett svar att;

”Först och främst är det en diskriminerande åtgärd mot såväl människor som företag... i princip skulle leda till en diskriminering av infödda svenskar” (Landskrona Posten 2011-06-09).

Christer Marconi, kommunfullmäktigeledamot i Borås kritiserar förslaget på grund av att det;

”... snedvrider konkurrensen, innebär stora gränsdragningsproblem, diskriminerar både företag och människor, skapar en ny och kostsam offentlig byråkrati samt uppmuntrar i vissa fall till rena bedrägerier” (BT 2011-06-23).

De båda Sverigedemokraterna konstruerar målgruppen för nystartszonerna tydligt som konkurrerande. Marconi uttalande gör också gällande att det nästan går att se målgruppen som på gränsen till avvikande.

Detta baseras på kopplingen mellan kriminalitet och nystartszoner, som jag menar att han är ensam om att ha gjort explicit i mitt empiriska material.

4.12 En tydlig målgrupp

Margareta Cederfeldt, riksdagsledamot för Moderaterna, skriver i LO-tidningen om hur en specifik målgrupp gynnas av nystartszonernas införande;

”Konsekvenserna av den lägre sysselsättningsgraden har blivit att utlandsfödda kvinnor sällan har möjlighet till egen försörjning, arbetsgemenskap eller en rimlig pension... Genom regeringens förslag om nystartszoner, ett system med skattelättnader för företag i stadsdelar med utbredd utanförskap, är det min förhoppning att sysselsättningen ska öka i områden som i dag har markant högre arbetslöshet än andra, samtidigt som kvinnligt företagande i dessa områden uppmuntras” (2012-01-13).

Det är möjligt att läsa in att målgruppen för nystartszonerna specificeras till ”utlandsfödda kvinnor”, och denna grupp konstrueras i sin tur som beroende. Detta är första gången målgruppen konstrueras till att gälla specifikt kvinnor som grupp. Detta är en grupp som debattören ser ha för lite makt, men som konstrueras positivt.

Detta talar för, utifrån den teoretiska ramen, att gruppen ses som beroende av debattören.

4.13 Nystartszonerna i Högsby

Högsby kommun var en av kommunerna i Sverige som inlett en diskussion om huruvida de skulle kunna få fungera som en nystartszon. Ingemar Svanström, centerpartistiskt kommunalråd, välkomnade initiativet;

”Det är positivt med projekt som kan skapa jobb åt invandrare och andra utsatta grupper. Däremot har jag inte hunnit förbereda svaret på frågan och jag vet inte nu hur långt detta projekt utvecklats än. Det här är lite politiskt känsligt” (Östran 2012-01-21).

Att det är politiskt känsligt förstår vi utifrån den kommunala gruppledaren för SD, Leif Gustavssons, reaktion på förslaget;

”- Jag är rädd för att det här kommer gynna nyanlända och att de får jobben. Då får Högsbyborna gå arbetslösa eller flytta” (Östran 2012-01-21).

Även Thoralf Alvsson får utrymme att förklara sin ställning i frågan;

”- Jag tror inte alls på nystartszoner, det här kan få väldigt konstiga effekter och slå ut företag i regioner som inte får detta stöd” (Östran 2012-02-08).

Diskussionen i Högsby speglar de olika ställningstaganden som kommunalrådet och sverigedemokraterna gör. Medan kommunalrådet konstruerar målgruppen som beroende (utsatthet är ett passande adjektiv till gruppen beroende utifrån den teoretiska ramen) medan den sverigedemokratiska oppositionen ser målgruppen som konkurrerande. Målgruppen skall inte ges mer makt och är negativt konstruerad.

5 Resultat

Intention i detta kapitel är att sammanställa resultatet ifrån analysen som utfördes i föregående kapitel. Resultatet är som helhet tänkt att direkt svara upp till frågeställningen för studien. Frågeställningen som lyder för arbetet är; *Hur konstrueras målgruppen för det politiska beslutet om nystartszoner i Sverige?*

Frågeställningen besvaras i två steg. I det första steget redovisas hur målgruppen konstrueras och i det andra steget klargörs hur nystartszonerna påverkar konstruktionen av målgruppen.

5.1 Hur konstrueras målgruppen?

Kring ett förslag om att införa ett politiskt styrmedel går det allt som oftast en skiljelinje mellan två läger; de som förespråkar förslaget och de som motsätter sig förslaget. Utifrån det empiriska materialet går det att analysera hur respektive läger konstruerar målgruppen för nystartszonerna. Denna analys svarar i sin tur på hur politiker i Sverige konstruerar målgruppen för nystartszonerna.

Utifrån den teoretiska ramen går det att se hur förespråkarna av nystartszoner konsekvent konstruerar målgruppen som beroende. Beroende i den meningen betyder att se nystartszonerna som ett styrmedel som riktar sig till en grupp som blir positivt konstruerad, men som idag innehar för lite makt. Denna konstruktion har visat sig vara den rådande ända sedan nystartszonerna presenterats som ett möjligt politiskt styrmedel. Målgruppen har därmed hela tiden setts som beroende. Dock har själva definitionen av målgruppen inte varit konsekvent. Nystartszonerna har haft en målgrupp när förslaget först presenterades (endast invånare boendes i Botkyrka) till att senare inbegripa boende i andra områden (och med annan etnicitet). Konstruktionen har, under olika omständigheter, gällt människor med utländsk härkomst såväl som enbart ”utsatta” människor. Oavsett definition har målgruppens beroendeställning varit det avgörande skälet för att införa nystartszonerna.

Motståndarna till det politiska förslaget presenterar målgruppen utifrån två olika konstruktioner. Den första konstruktionen av målgruppen ser målgruppen som beroende (alltså samma konstruktion som förespråkarna).

I den här konstruktionen ligger att målgruppen har lite makt, men fortfarande är konstruerad positivt. Nystartszonerna är dock inget förslag som kommer att göra målgruppens situation bättre. Ett exempel på detta är att nystartszonerna skulle kunna påverka fackliga rättigheter negativt. Definitionen av målgruppen avviker därmed inte nämnvärt utifrån förespråkarnas. Ibland är det människor med utländsk härkomst som är målgruppen, medan det i andra fall är enbart boende i utsatta områden.

Den andra konstruktionen som motståndarna till förslaget för nystartszoner ser målgruppen som konkurrerande. Målgruppen kan definieras olika, men det gemensamma draget är att målgruppen konkurrerar, och kommer fortsätta konkurrera, om nystartszoner införs. Denna konkurrens kan vara baserad på den geografiska placeringen av nystartszonerna, men också i egenskap av etnicitet eller ekonomisk status. Definitionen av målgruppen kan därför sträcka sig från redan rika företag och boende i området till ”invandrare”. Dessa grupper konstrueras negativt och har redan mycket makt. Nystartszonerna skulle innebära en disproportionell maktförflyttning, enligt den här gruppen.

Hur har dessa konstruktioner av målgruppen för nystartszonerna förändrats över tid? Det finns några slutsatser vi skulle kunna dra utifrån materialet. Det är i sig en stor förändring att regeringen ser nystartszonerna som ett tänkbart alternativ, till skillnad från de tidigare socialdemokratiska ministrarna som inte lanserade förslaget i någon form (och direkt avvisade det). Vad har hänt under de åren som gjort att nystartszoner blivit accepterat? Situationen i de aktuella områdena skulle kunna ha gjort att lösningar liknande nystartszonerna kommit att bli mer aktuella. Tidigare regeringar har möjligen inte haft samma bild av målgruppen som den nuvarande regeringen har.

Över tid går det också att urskilja att Sverigedemokraterna infört ett nytt perspektiv i svensk politik, som debatten om nystartszonerna illustrerar väl. När Sverigedemokraterna presenterar sin målgrupp för nystartszonerna kontrasteras ”svenskar” mot ”invandrare”. ”Invandrare” som grupp skall inte ges mer makt. På de grunderna underkänns därför förslaget.

Denna konstruktion av målgruppen var inte närvarande i den tidigaste debatten som togs om nystartszonerna. Sett ur det perspektivet blir nystartszonerna en tydlig markör om en ny ton i det offentliga samtalet.

5.2 Nystartszonernas påverkan på målgruppen

Debatten om nystartszonerna kan, om vi använder oss av Schneider & Ingrams teoretiska ram, ses utifrån att målgrupperna av respektive läger förändras i och med att nystartszoner debatteras. Ställningstagandet till nystartszoner ger inte bara en bild av hur målgruppen konstrueras, utan också hur målgruppen kommer förändras om nystartszonerna skulle införas. Detta förtjänar att lyftas fram eftersom det innebär en förfining av den teoretiska modellen och skapar i förlängningen större förståelse för hur politiker konstruerar målgrupper.

Förespråkarna för nystartszonerna vill flytta konstruktionen av målgruppen socialt från beroende till privilegierade. Detta märks tydligast i den allt som oftast använda termen ”bryta utanförskapet” och illustreras med att påvisa vikten av att målgruppen ska försörja sig själv och stå på egna ben. Denna presentation av målgruppen vill göra en förflyttning av målgruppen för målgruppens egen skull men också för samhällets bästa. Därför blir problemet verkligt angeläget. Målgruppen skall bli privilegierad. Nystartszonerna är ett sätt att åstadkomma den förflyttningen.

Motståndarna till förslaget som presenterar målgruppen som beroende instämmer med förespråkarna (om hur målgruppen ses idag), men de menar att införandet av nystartszoner kommer göra målgruppen mer beroende än vad som nu är fallet. Målgruppen är i behov av stabilitet. Skulle nystartszonerna införas hade målgruppen blivit än mer beroende. Den här konstruktionen ser nystartszonerna som ett styrmedel som direkt försvagar målgruppens position.

De motståndare till förslaget som presenterar målgruppen som konkurrerande ser en risk i att målgruppen förflyttas till att bli än mer konkurrerande (och därmed öka spänningen mellan olika etniska grupper) och i förlängningen knyta an målgruppen som avvikande (som torde bli resultatet när konkurrerande grupper till slut slås ut ur samhället).

6 Diskussion

I diskussionen lyfts några av de aspekter av arbetet som kommit fram under arbetets gång. Jag diskuterar om varför nystartszoner presenteras som förslag, den teoretiska modellens användbarhet och jag ger även förslag på vidare forskning.

6.1 Varför införs nystartszoner?

Greenbaum & Landers menade att politiker inte i tillräckligt hög grad uppmärksammade den vetenskapliga forskningen om nystartszonerna. Den skepsis som forskningen hade fick inte gensvar hos beslutsfattarna. Frågeställningen för detta arbete förklarar inte varför detta sker, men det ger en eventuell förklaring till hur de sociala konstruktionerna inverkar när politiker förhåller sig till nystartszonerna.

När förespråkare för förslaget har uttalat sig om målgruppen för nystartszonerna ser de målgruppen som beroende. Om en grupp människor i samhället konstrueras med en positiv konstruktion men med för lite makt skulle det kunna vara ett skäl i sig att som politiker tilldela makt till den gruppen. Varför inte ge resurser åt en positivt konstruerad grupp som har för lite resurser idag? En del av motståndarna till förslaget håller med om att gruppen skall ses som beroende, men i deras konstruktion av målgruppen skulle förslaget om nystartszonerna göra gruppen än mer beroende. Målgruppen ses alltså som beroende i båda fallen, men det är synen på nystartszonernas verkan som gör att de båda grupperna av politiker skiljer sig åt.

På samma sätt som det är naturligt att tilldela grupper med positiv konstruktion mer makt är det lika naturligt att en negativt konstruerad målgrupp inte skall tilldelas makt. Om målgruppen för nystartszonerna ses som konkurrerande är det inte anmärkningsvärt att politiker med en sådan konstruktion av målgruppen inte ställer sig bakom förslaget. Det finns tydliga paralleller med Sverigedemokraternas syn på nystartszonerna och på Yoos studie om hur amerikanska politiker konstruerar förtjänta och oförtjänta kategorier av invandrare.

6.2 Den teoretiska modellens möjligheter och begränsningar

Det är intressant att se hur mottagandet av nystartszoner illustrerar hur politiker ser olika målgrupper och olika konstruktioner för samma politiska förslag. Den mycket otydliga beskrivningen av hur nystartszoner kommer se ut för med sig effekten att politiker lägger in mycket egna värderingar och bilder i beskrivningen av nystartszonerna och de eventuella effekterna som politikerna menar att nystartszonerna kommer föra med sig. I och med detta är det mycket gynnsamt att studera de bakomliggande sociala konstruktionerna som finns bakom de ställningstaganden som görs om nystartszonerna. På det sättet har modellen varit mycket gynnsam att använda sig av.

Samtidigt finns det (och har funnits) en diskussion om nystartszonerna som hela tiden har pekat på erfarenheter och exempel från andra länder. I sonderingen av mitt empiriska material möts man ofta av resonemang som enbart hänvisat till lyckade och misslyckade försök med nystartszoner i andra länder. Denna beskrivning av styrmedlet går att beskriva som närmast instrumentell. Denna diskussion, om än intressant, ryms inte in i modellen. Liebermans kritik av Schneider & Ingrams modell förtjänar att upprepas när han menar att de institutionella och historiska faktorerna inte ryms in i modellen. Om vi, för att nämna ett exempel, skulle anta att högerpolitiker är mer benägna att använda sig av skattesänkningar än vänsterpolitiker skulle detta ställningstagande kunna påverka attityderna till nystartszoner mer än de sociala konstruktioner av målgruppen som politiker har. Andra faktorer skulle också kunna vara betydelsefulla för hur svenska politiker förhåller sig till nystartszonerna.

Till exempel skulle historiska förklaringar och enskilda personers initiativ kunna vara mycket betydelsefulla påverkansfaktorer. Hur stor påverkan respektive faktor har är inte möjligt att säga, och detta gör det svårt att förklara varför nystartszoner förordas respektive avfärdas.

Den teoretiska modellen förmår inte att fånga detta, och är en påtaglig brist. Schneider & Ingram menar i sitt svar emot kritiken att konstruktionen av målgrupper inte skall ses som universell och att betydelsen ibland är olika stor beroende på kontext och tid. Svårigheten med att anlägga det perspektivet är att det blir svårt att avgöra när och hur den teoretiska modellen över huvud taget kan användas som förklaring. Användbarheten och tillförlitligheten i teorin minskar. Kritiken som Lieberman fört fram är i allra högsta grad giltig och förtjänar att uppmärksammas.

6.3 Förslag till vidare forskning

Under studiens gång har en del tankar väckts om möjligheter till vidare forskning utifrån denna studie. Som diskussionen har visat finns det många spår att följa upp. Diskussionen om varför nystartszonerna införs skulle mycket väl kunna tjäna som underlag till studier som kompletterar alternativt konkurrerar med teorin om de sociala konstruktionerna av målgrupperna och dess betydelse. Ytterligare studier hade också kunnat anknyta mer till de studier som också gjorts med samma teoretiska modell för att göra kopplingar till svensk politik (parallellen med Yoos arbete och Sverigedemokraternas syn på invandrare hade kunnat vara ett sådant angreppssätt).

Utifrån Schneider & Ingrams svar på kritiken om att deras modell förbiser de institutionella och historiska parallellerna har denna studie kunnat ge ett svar till frågeställningen, men det är endast en förklaring bland flera tänkbara till hur ställningstagandet till nystartszoner sker. Andra perspektiv att undersöka ställningstagandet till nystartszonerna hade kunnat vara hur politiker förhåller sig till skattesänkningar generellt alternativt hur den sociala konstruktionen av invandring (och invandraren) kan ha förändrats under tid. Detta är möjliga faktorer som kan ha spelat in i studien, men som inte täcks in under frågeställningen. Därför bör detta lämpligen ses som vidare forskning.

7 Sammanfattning

Syftet med den här studien har varit att undersöka hur målgruppen för nystartszonerna har konstruerats av svenska politiker. Bakgrunden till detta val av ämne var det faktum att den vetenskapliga forskningen har visat att nystartszonerna inte varit ett alltigenom effektivt styrmedel där det tidigare introducerats. Genom att studera hur målgruppen för nystartszonerna har konstruerats skulle de grunder som politiker tar ställning för eller emot förslaget att kunna analyseras.

Som teoretisk utgångspunkt valdes ett socialkonstruktivistiskt synsätt och en teoretisk modell för social konstruktion av målgrupper utformad av Schneider & Ingram. Den teoretiska modellen innebär en social konstruktion av olika målgrupper fördelade över två värden; makt och konstruktion. Baserat på om en grupp ses med lite eller mycket makt samt i positiv eller negativ konstruktion skapas olika grupper i samhället.

Det empiriska underlaget gjordes i form av en idéanalys där artiklar ur dagspress analyserades. I identifierandet och insamlandet av data togs en rad metodologiska beslut, som redovisas i arbetet.

Den insamlade empirin presenterades och analyserades. Utifrån resultatet och den teoretiska modellen som grund kan politiker delas in i olika konstruktioner av målgrupper för nystartszonerna. Förespråkare för nystartszonerna konstruerar målgruppen som beroende. Motståndare till förslaget konstruerar även målgruppen som beroende samt som konkurrerande. En avgörande skillnad mellan politikerna är i vilken riktning som målgruppen med nystartszonens inverkan sägs förflytta sig. Slutligen gjordes även en diskussion om varför nystartszoner introduceras, den teoretiska modellens användbarhet samt om vidare forskning.

8 Referenser

8.1 Litteratur

Benson-Smith D. (2005) Jezebels, matriarchs and welfare queens: The Moynihan Report of 1964 and the social construction of African American women in welfare policy (sid 243-260). Tillgänglig i Schneider, A L. & Ingram, H M. (red.) (2005). *Deserving and entitled: social constructions and public policy*. Albany: State University of New York

Esaiasson, P (1993) litteraturgranskning av ”Folkhemskapitalismen – Högers programutveckling under efterkrigstiden, *Statsvetenskaplig tidskrift* nr 2 sid 202-212

Esaiasson, P et al (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Fischer, Frank (2003) *Reframing public policy; discursive policy and deliberative practices*. Oxford University Press: Oxford

Greenbaum, R; Landers, J (2009) Why are state policy makers still proponents of enterprise zones? What explains their action in the face of a preponderance of the research? *International Region Science Review*. Vol 32 nr 4 sid 466-479

Gur, T (1996) *Ekonomiska frizoner – ett sätt att undkomma statens förlamande hand*. Timbro: Stockholm

Hacking, I (1999) *The social construction of what?* Harvard University Press: Cambridge

Hirasuma, D; Michael, J (2005) *Enterprise Zones: A review of the economic theory and empirical evidence*. Minnesota House of Representatives: St Paul.

Howard, C (2002) Tax expenditures (sid 410-439) Tillgänglig i Salamon, Lester M.(red.) (2002), *The tools of government: a guide to the new governance*, Oxford University Press; Oxford,

Lascoumes, P; Le Gales, P (2007) Introduction: Understanding Public Policy through its instruments – From the nature of instruments to the sociology of public policy instrumentation. *Governance: An International Journal of Policy, Administration and Institutions*. Vol 20 nr 1 sid 1-21

Lieberman, R (1995) Social construction (continued) *The American Political Science Review.*, vol 89 nr 2 sid 437-441

Link, M; Oldendick, R (1996). Social Construction and White Attitudes toward Equal Opportunity and Multiculturalism. *The Journal of Politics*, 58 , pp 149-168
doi:10.2307/2960353

Magnac; T et al (2012) *Do unemployed workers benefit from enterprise zones? The French experiment.* Discussion Paper no. 6357

March D; Furlong P (2002) A Skin not a Sweater: Ontology and Epistemology in Social Science (sid 45-63) Tillgänglig i March D & Stoker G (2002) *Theory and methods in social science* Palgrave: New York

Mariyani-Squire, E (1999): Social Constructivism: A flawed debate over conceptual foundations ,*Capitalism Nature Socialism*, vol 10 nummer 4, sid 97-125

Mayer, T et al (2011) *The Impact of Urban Enterprise Zones on Establishment Location Decisions - Evidence from French ZFUs*"CEPII Research Report no. 2011-01.

Newton, L (2005) It is not a question of being anti-immigration: Categories of deservedness in immigration policy making (sid 139-172) Tillgänglig i Schneider, Anne L. & Ingram, Helen M. (red.) (2005). *Deserving and entitled: social constructions and public policy.* Albany: State University of New York

Peters, A; Fischer, P (2002) *State Enterprise Zones – Have they worked?* W.E.Upjohn Institute: Kalamazoo

Schneider, A (2009) What Is Next for Policy Design and Social Construction Theory? *The Policy Studies Journal* Vol. 37 No. 1 sid 103-117

Schneider, A; Ingram H (2007) Social constructions in the study of public policy (sid 189-211) tillgänglig i Holstein J (red) (2007) *The handbook of constructionist research.* Guilford press: New York

Sidney, M (2005) Contested images of race and place: The politics of housing discrimination (sid 111-138). Tillgänglig i Schneider, Anne L. & Ingram, Helen M. (red.) (2005). *Deserving and entitled: social constructions and public policy.* Albany: State University of New York

Weber, M (1977) Vetenskap och politik. Bokförlaget Korpen: Göteborg

Wilder, M; Rubin B (1996) Rhetoric versus Reality: A Review of Studies on State Enterprise Zone Programs. *Journal of the American Planning Association* 62, no. 4 sid 473-91

Yoo, G (2008) Immigrants and Welfare: Policy constructions of deservingness *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, Vol. 6 nummer 4 sid 490-507

8.2 Dagspressartiklar

Aftonbladet "Delad stad – Göran Persson mot väggen efter Aftonbladets artikelserie" 1997-03-25

Arbetet "Nystartszoner hjälper invandrarkvinnor" 2012-01-13

Borås Tidning "Inför nystartszoner i Borås" 2011-06-14

Borås Tidning "Nystartszoner snedvrider konkurrensen" 2011-06-27

Dagens Industri "Gröna zoner mot utanförskap" 2010-01-29

Dagens Nyheter "Centern vill att fler anställda undantas vid uppsägning" 2009-05-06

Expressen "Adelsohn kommer, Adelsohn går" 2001-10-23

Expressen "Tummen ner för skattefria zoner" 1998-07-20

Gotlands Allehanda "Vill göra ön till nystartszon" 2010-09-01

Göteborgs-Posten "Bergsjön kan bli en ekonomisk frizon" 2009-11-19

Göteborgs-Posten "Ekonomiska frizoner dyra och ineffektiva" 2010-02-24

Göteborgs-Posten "Frizoner medicin mot arbetslöshet 1996-07-26

Göteborgs-Posten "Frizonerna i förortererna knäcker utanförskapet 2010-02-21

Göteborgs-Posten "Gör förortererna till ekonomiska frizoner" 2008-09-29

Göteborgs-Posten "Nystartszoner en väg ut ur utanförskapet" 2011-04-04

Landskrona Posten "Nystartszon bryter utanförskap och skapar verksamhet 2011-06-07

Landskrona Posten "Nystartszoner diskriminerar de infödda" 2011-06-09

Linköpings Tidning "Centerpartist värnar om Skäggetorp" 2010-09-18
Metro "Det är inte oss det är fel på" 2010-02-15
Nya Ludvika Tidning "Så vill C främja integrationen" 2010-09-18
Svenska Dagbladet "Desperat av regeringen att föreslå nystartszoner" 2011-03-11
Svenska Dagbladet "Fattigaste områdena kartlagda – Klyftorna växer enligt statlig undersökning" 1997-02-15
Svenska Dagbladet "Förortsbor föreslås få skattelättnader" 1996-07-26
Svenska Dagbladet "Gör hela Sverige till ekonomisk frizon" 1996-09-09
Svenska Dagbladet "Gör invandrartäta Botkyrka till en frizon" 1996-06-29
Svenska Dagbladet "Nystartszoner ska lyfta utsatta områden" 2011-03-10
Svenska Dagbladet "Rea på arbetskraft är bortkastade pengar" 2011-03-12
Svenska Dagbladet "Sluta experimentera med oss Rinkebybor!" 2011-04-05
Sydsvenskan "Frizoner ger välstånd" 2011-05-14
Sydsvenskan "Zoner delar majoriteten" 2011-03-21
TT "Ekonomisk frizon kan ge nya jobb i förorten" 1996-07-25
TT "Valallians – särskilda nystartszoner" 2010-08-30
TT "Växande gap mellan fattig förort och gräddhylla" 1997-02-15
Västerbottens Folkblad "Frizoner är ett avdammad brutalt förslag" 2010-09-01
Östran "Lägre skatt med nyanlända får nu tummen ner av SD" 2012-02-08
Östran "Strutspolitik om integrationen" 2010-11-17
Östran "Så kan skatten sänkas i Högsby" 2012-01-21

8.3 Elektroniska källor

1.SVT Debatt <http://debatt.svt.se/2012/02/20/det-maste-bli-billigare-att-anstalla-i-utsatta-omraden/>

[avläst 2012-05-01]

2.Newsmill <http://www.newsmill.se/artikel/2010/08/19/inf-r-nystartzoner-i-utsatta-omr-den>

[avläst 2012-05-01]

3. Alliansen <http://www.alliansen.se/2010/08/alliansen-presenterar-jobbmanifestet-2/>

[avläst 2012-05-01]

4.Nationalencyklopedin (sökord; konstruktionism)

<http://www.ne.se/konstruktionism>

[avläst 2012-05-01]

